

Állami támogatások joga

40 (2023/3)

Miniszterelnökség
– Támogatásokat Vizsgáló
Iroda és az Andersen Zrt.
periodikája

MINISZTERELNÖKSÉG

ANDERSEN®

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dobos Edina

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dobos Edina

Gyürkés Anita

Hargita Eszter

Radnai Károly

FŐSZERKESZTŐ

Hargita Eszter

SZERKESZTŐ

Ambrusz Ákos

TECHNIKAI SZERKESZTŐ

Kriston Melinda

A SZERKESZTŐSÉG CÍME

Andersen Adótanácsadó Zrt.

1124 Budapest, Csörsz utca 43

Telefon: +36 1 920 6800

<https://hu.andersen.com/hu/>

E-mail: info@hu.Andersen.com

A projekt az Európai Unió támogatásával valósult meg. (KÖFOP-3.2.6-16-2016-00001 számú projekt)

Miniszterelnökség

Támogatásokat Vizsgáló Iroda

1077 Budapest, Wesselényi utca 20-22.

<http://tvi.kormany.hu>

ISSN 2061-5108

KIADÓ

Andersen Adótanácsadó Zrt.

NYOMDAI MUNKÁK

Prime Rate Kft.

primerate.hu

TARTALOM

FARKAS Flóra – HARGITA Eszter – SZALAI Soma

Az új ideiglenes válság- és átállási keret, valamint az azt kiegészítő – zöld megállapodás
fémjelzte – általános csoportmentességi rendelet módosítása 3

AMBRUSZ Ákos

A kutató-tudásközvetítő szervezetnek minősítés gyakorlati kérdései 25

DOBOS Edina - KOVÁCS Bence

A kutatóhelyeknek nyújtott állami támogatások az IFPEN jogeset tükrében 34

FARKAS Flóra

Videójátékok támogatása 45

AZ ÚJ IDEIGLENES VÁLSÁG- ÉS ÁTÁLLÁSI KERET, VALAMINT AZ AZT
KIEGÉSZÍTŐ – ZÖLD MEGÁLLAPODÁS FÉMJELEZTE – ÁLTALÁNOS
CSOPORTMENTESSÉGI RENDELET MÓDOSÍTÁSA

FARKAS Flóra – HARGITA Eszter – SZALAI Soma¹

Tárgyszavak: TCF, TCTF, európai zöld megállapodás, dekarbonizáció, megújuló energia, energiahatékonyság, RePowerEU, GBER, válságtámogatás, csoportmentesség, IRA

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) 2023. március 9-én két nagy, az uniós állami támogatási szabályrendszert érintő változást jelentett be²: elfogadta az ideiglenes válság- és átállási keretet³ (*Temporary Crisis and Transition Framework*, a továbbiakban: TCTF) és jóváhagyta az általános csoportmentességi rendelet⁴ (*General Block Exemption Regulation*, a továbbiakban: GBER) módosítását. Mindkét változás az európai zöld megállapodás⁵ céljainak elérését szolgálja.

Ennek érdekében a Bizottság 2023. február 1-jén terjesztette elő a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervet⁶, amely Európa nulla nettó kibocsátású iparának versenyképességét és a klímasemleges gazdaságra való gyors átállást hivatott előmozdítani. Ez a javaslat korábbi –

¹ A szerzők a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársai. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának.

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1563 és https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1523

³ Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret (2023/C 101/03) HL C 101/3, 2023.3.17.

⁴ A Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló, 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet HL L 187, 2014.6.26.

⁵ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (Az európai zöld megállapodás COM/2019/640 final). Az európai zöld megállapodás egy 2020-ban bizottsági kezdeményezésre elfogadott átfogó stratégia, amelynek célja, hogy az Európai Unió 2050-re elérje a teljes klímasemlegességet. Mivel a zöld megállapodás egy átfogó stratégia, így az Unió összes szakpolitikájára, valamint a gazdaság minden ágazatára kiterjed, így hatást gyakorol az állami támogatási szabályozásra is.

⁶ A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervről további részletek Mohay Ákos: *Egy támogatási verseny kezdete? Az amerikai inflációcsökkentési törvényre (IRA) adott uniós válaszok az állami támogatási szabályozásban* című írásában olvashatók (Állami Támogatások Joga 39 (2023/2) 3–11).

zöld megállapodáshoz kapcsolódó – kezdeményezésekre épít, többek között a RePowerEU tervre.⁷

A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv négy pillérre épül.⁸ A terv második pillére alatt a Bizottság a támogatáshoz való hozzáférés felgyorsítását és egyszerűsítését tervezi a zöld beruházások esetében. Ennek egyik legfontosabb megvalósulása a TCTF fent említett elfogadása, valamint az általános csoportmentességi rendelet módosítása.

Jelen cikk célja a TCTF zöld átállást támogató szabályainak, valamint az ezekhez a jogcímekhez kapcsolódó – a módosított csoportmentességi rendeletben megtalálható – támogatási kategóriáknak az ismertetése, összehasonlítása.⁹ A környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról¹⁰ (a továbbiakban: CEEAG) szóló iránymutatással való párhuzam bemutatására e cikk nem vállalkozik.

Az új ideiglenes válság- és átállási keret elfogadásának előzményei

Oroszország Ukrajna elleni agressziója miatt a Bizottság 2022. március 23-án fogadta el a háború gazdasági hatásait kezelni hivatott válságközleményt¹¹ (*Temporary Crisis Framework*, a továbbiakban: TCF), amely lazított az állami támogatási szabályokon és gyorsabb bizottsági döntéshozatalt eredményezett.¹² Az eredeti TCF célja a háború gazdasági hatásainak enyhítése volt (limitált összegű támogatás, kedvezményes hitel- és kezességvállalási lehetőség, valamint működési jellegű támogatás a magas energiaárakra való tekintettel), környezetpolitikai szempontok nem jelentek meg benne.¹³

2022 tavasza során a háború és annak negatív hatásai nem enyhültek. Az orosz agresszió és az Északi Áramlat karbantartásából fakadó ellátási bizonytalanságok következtében a gázárak meredeken emelkedni kezdtek.

⁷ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának (RePowerEU terv COM(2022) 230, 2022.5.18.). A RePowerEU célja az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentése, a zöld átállás tervezettnél gyorsabb megvalósítása, valamint a reziliensebb energiarendszer és a klímaválság kezelése.

⁸ Kiszámítható és egyszerűbb szabályozási környezet; finanszírozáshoz való gyors hozzáférés; készségfejlesztés; és együttműködés globális partnerekkel.

⁹ A TCTF tartalmának teljes ismertetése és az általános csoportmentességi rendelet összes módosításának bemutatása nem tárgya e cikknek.

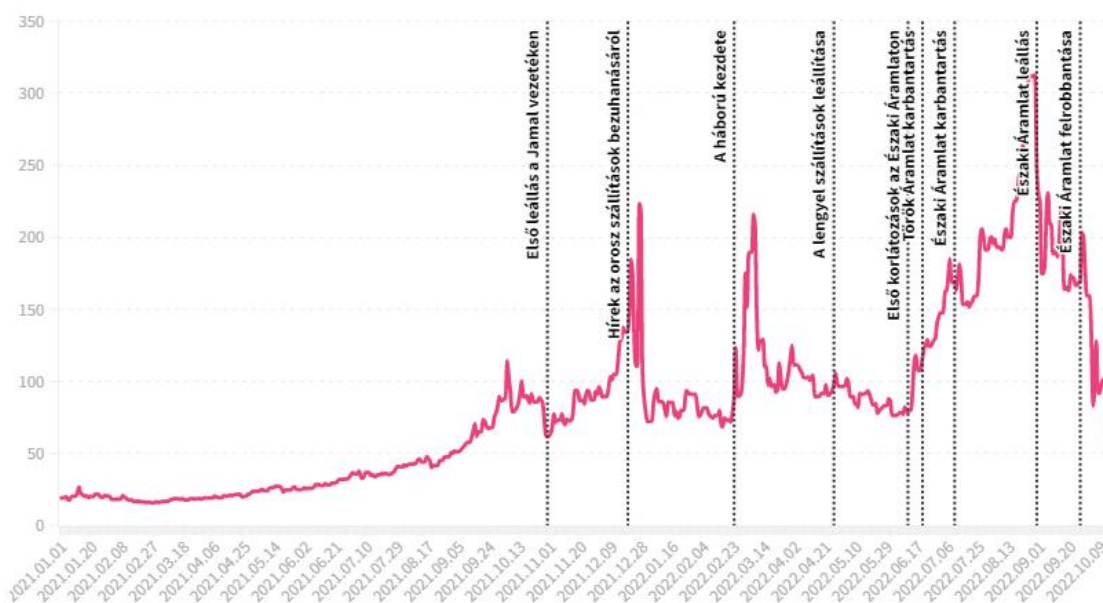
¹⁰ A Bizottság közleménye – 2022. évi iránymutatás az éghajlatvédelmi, a környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról C/2022/481 HL C 80/1, 2022.2.18.

¹¹ A Bizottság közleménye az Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából (2022/C 131 I/01) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.CI.2022.131.01.0001.01.ENG>

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1949

¹³ Részletesen lásd: Göncz Ildikó – Szalai Soma: Az ukrajnai orosz invázió gazdasági hatásai és az állami támogatások (Állami Támogatások Joga 31 (2022/1) 44–59).

1. ábra - A TTF tőzsdei gázár alakulása euró/megawattóra

Forrás: Powernext

Forrás: g7.hu¹⁴

Ezért a Bizottság 2022. július 20-án – a RePowerEU tervben foglaltakat is figyelembe véve – módosította a közleményt¹⁵, amely két új támogatási kategóriával bővült. Ezek közül mindkettő illeszkedik az európai zöld megállapodás célkitűzéseibe:

1. megújuló energia, tárolás és fűtési célú megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsításához nyújtható támogatás; és
2. az ipari folyamatok villamosításának, a dekarbonizációnak és az energiahatékonysági intézkedéseknek a támogatása.

2022. október 28-án a Bizottság újra módosította a TCF-et.¹⁶ A módosítás középpontjában az energiaválság állt: új támogatási alternatívák jelentek meg az energiaszolgáltatók likviditási támogatásának rugalmasabbá tételével, a vállalatok emelkedő energiaárainak kompenzációjával,

¹⁴ <https://g7.hu/penz/20221017/egy-eve-nem-volt-ilyen-olcso-a-gaz-a-holland-tozsden/>

¹⁵ A Bizottság közleménye Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követően a gazdaság támogatása céljából nyújtott állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret módosításáról (2022/C 280/01) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52022XC0721%2801%29>

¹⁶ A Bizottság közleménye Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz invázióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válságkeret (2022/C 426/01) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2022.426.01.0001.01.ENG&toc=OJ%-3AC%3A2022%3A426%3ATOC

az energiafogyasztás csökkentésére irányuló ösztönzők fenntartásával, és a villamosenergia-kereslet csökkentésének támogatási lehetőségének bevezetésével.

A fentiek arra engednek következtetni, hogy a Bizottság a válságkezelés leghatékonyabb módját a zöld átmenet felgyorsításában látta és látja. Ugyanakkor a Bizottság a TCF zöld átállást támogató szakaszaiban túlságosan komplex elvárásokat és támogatás nyújtási követelményeket támasztott, amelyeket a tagállamok (vállalkozásai) nem tudtak teljesíteni. Ennek következtében a környezetvédelmi célú támogatásokat inkább a csoportmentességi rendelet alatt nyújtották, hiszen ezen a módon ugyanakkora támogatási intenzitás volt elérhető egyszerűbb feltételek mellett. Beszédes, hogy a TCF környezetvédelmi jogcímei alatt nem született bizottsági jóváhagyás. Így a szabályrendszer komplexitása is szükségessé tette a 2023. március 9-i felülvizsgálatát.

A válság szabályok felülvizsgálatának másik indoka az amerikai inflációcsökkentő törvény¹⁷ (*Inflation Reduction Act*, a továbbiakban: IRA) elfogadása volt. A 2032-ig hatályos IRA célja a vállalkozások és a háztartások energiaköltségének csökkentése, a magán-zöldberuházások ösztönzése, végül pedig a hazai ellátási láncok erősítése, ezáltal értékes munkahelyeket teremtve. Az IRA által biztosított kedvező feltételek miatt fennáll a veszélye, hogy európai vállalatok az USA-ba helyezik át a termelésüket.¹⁸

Az általános csoportmentességi rendelet módosításának előzményei

A csoportmentességi rendeletben a Bizottság azokat a feltételeket határozza meg, amelyek betartása mellett a tagállamok előzetes bizottsági jóváhagyás nélkül nyújthatnak állami támogatást.

Az Európai Bizottság 2021-ben kezdte meg a GBER felülvizsgálatát, amely folyamat – a körülmények gyors változása miatt – végül közel két évig tartott. A felülvizsgálat eredeti célja, hogy a GBER-t összhangba hozza a vele párhuzamosan vagy korábban felülvizsgált, különböző állami támogatási iránymutatásokkal (pl. a korábban említett CEEAG vagy a regionális állami támogatásokról szóló iránymutatás¹⁹), továbbá annak biztosítása, hogy a szabályok megfelelően figyelembe vegyék a piaci és technológiai fejleményeket és a Bizottság új prioritásait, különösen az európai zöld megállapodást. Később harmadik célként jelent meg 2023 elején az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervvel és az ekkor éppen előkészületben lévő TCTF-fel való összhang megteremtése.

A GBER módosítás nagy hangsúlyt helyez a környezetvédelmi és energetikai támogatásokra. Kibővíti többek között a tagállamok támogatás-nyújtási lehetőségeit különböző típusú „zöld”

¹⁷ Lásd a Kongresszus honlapján: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/5376>

¹⁸ Részleten lásd: Hargita Eszter – Puzder Filip: Mennyibe kerülhet Európának az amerikai inflációcsökkentési törvény? (Állami Támogatások Joga 39 (2023/2) 12–25).

¹⁹ Iránymutatás a regionális állami támogatásokról 2021/C 153/01

projektek esetében, valamint növeli a tagállami hatáskörben nyújtható maximális környezetvédelmi támogatások értékhatárát. A GBER módosítás hatálybalépésére az Európai Unió Hivatalos Lapjában való kihirdetést követő napon kerül sor, és a rendelet 2026. december 31-ig lesz alkalmazandó.

A módosítás hatályba lépésekor létező támogatási programokat a hatályba lépést követő hat hónapon belül összhangba kell hozni a módosított szabályrendszerrel.

A zöld átállás elősegítése állami támogatásokkal

A zöld átállást a Bizottság különösen három területen (támogatási kategórián) keresztül kívánja ösztönözni. E három kategóriában mind a TCTF, mind a (módosított) GBER tartalmaz szabályokat, melyeket az alábbiakban mutatunk be.

A három érintett terület – a TCTF szempontrendszer alapján – a következő:

1. megújuló energia elterjedésére nyújtott támogatások;
2. energiahatékonyságot és dekarbonizációt célzó támogatások; és
3. a karbonsemleges gazdaságra való átállást elősegítő támogatások.

1. Megújuló energia elterjedésének ösztönzésére nyújtott támogatás

A TCTF szabályai

A TCTF 2.5. fejezete a megújuló energia és az energiatárolás RePowerEU szempontjából releváns elterjedésének felgyorsítására szolgáló támogatás nyújtását teszi lehetővé a Bizottság által jóváhagyott, becsült kapacitás- vagy termelismennyiséggel és költségvetéssel rendelkező program keretében.

E fejezet alapján bármely technológiával előállított megújuló energia támogatható, beleértve a megújuló energiával előállított hidrogént és a zöld hidrogénből előállított üzemanyagot is. Ugyanakkor nem támogatható a megújuló hidrogén felhasználásával előállított villamosenergia.

A jogcím lehetővé teszi továbbá az energia- és a hőtárolásra, illetve a megújuló hidrogén, a bioüzemanyagok, a folyékony bioenergiahordozók, a biogáz (beleértve a biometánt is) és az olyan biomasszából előállított tüzelőanyagok tárolására irányuló beruházások támogatását, amelyek tartalmának legalább 75%-át közvetlenül kapcsolódó megújuló hidrogénből, bioüzemanyagokból, folyékony bioenergiahordozókból, biogázból vagy biomasszából előállított üzemanyagokat termelő létesítményből nyerik. A TCTF 2.5. szakasza alapján indított támogatási programok egy vagy több technológiára korlátozódhatnak, de nem foglalhatnak magukban semmilyen mesterséges megkülönböztetést.

A TCTF 2.5. szakasza 2025 végéig biztosít lehetőséget beruházási és működési támogatás nyújtására egyaránt (korábban – a TCF szabályai szerint – csak beruházási támogatás volt megengedett). A beruházási támogatás vissza nem térítendő támogatás, visszatérítendő támogatás, hitelek, kezességvállalás vagy adókedvezmények formájában, a működési támogatás pedig úgynevezett kétirányú különbözeti szerződések²⁰ formájában nyújtható²¹. A TCTF – ellentétben a GBER-rel – nem határoz meg maximumot az odaítélhető támogatásra.²²

A támogatást nyílt, átlátható és megkülönböztetésmentes versenyeztetési ajánlattételi eljárás keretében vagy anélkül is oda lehet ítélni. A maximális támogatás mértékét az odaítélés módja alapján az alábbi táblázat foglalja össze.

1. táblázat - A támogatás maximális mértéke

Odaítélés módja	Beruházási támogatás (TCTF 2.5.1)	Működési támogatás (TCTF 2.5.2)
Nyílt, átlátható és megkülönböztetésmentes versenyeztetési ajánlattételi eljárás (azaz versenyeztetés) keretében	Legjobb (legalacsonyabb) ajánlat, de akár 100% támogatási intenzitás is lehetséges.	Legjobb (legalacsonyabb) ajánlat a kétirányú különbözeti szerződésekre
Versenyeztetés nélkül adminisztratív úton (nem kiforrott technológiához és GBER értékhatár alá tartozó kis projektek esetén ²³)	Teljes beruházási költség 45%-a, ez kkv-k esetén tovább növelhető kisvállalkozásoknak nyújtott támogatás esetében 20, közép-vállalkozásoknak nyújtott támogatás esetében pedig 10 százalékponttal	A szabályozó hatóság által a várható nettó költségek fedezésére a kétirányú különbözeti szerződésekre meghatározott kötési ár révén ²⁴

Forrás: szerzők saját szerkesztése

²⁰ „Kétirányú különbözeti szerződés”: a villamosenergia-termelő létesítmény üzemeltetője és egy másik fél – általában egy állami szerv – között létrejött olyan szerződés, amely a minimális ellentételezés védelmét és a többlet ellentételezés felső határát egyaránt rögzíti. A szerződés célja, hogy fenntartsa a termelőlétesítmény energiapiacokon való működését és hatékony részvételét támogató ösztönzőket. – TCTF 117. lábjegyzet

²¹ A létesítmény energiakibocsátásával kapcsolatban a szerződés időtartama legfeljebb 20 év (a támogatott létesítmény működésének kezdési időpontjától számítva).

²² További eltérés a TCTF és a GBER között, hogy a TCTF 2.5 és 2.6 jogcímei esetében a támogatás olyan, már megkezdett beruházásokhoz is nyújtható, amelyek kivitelezése 2023. március 9-én vagy azt követően kezdődött, kivéve a TCF alapján támogatható beruházásokat, amelyek kivitelezése 2022. július 20-án vagy azt követően kezdődhetett meg. A 2023. március 9. előtt vagy a TCF alapján támogatható beruházások esetében 2022. július 20. előtt megkezdett projektek esetében akkor nyújtható támogatás, ha az a beruházás hatókörének jelentős felgyorsítása vagy kiterjesztése érdekében szükséges. Ilyen esetben csak a felgyorsítást célzó intézkedésekhez vagy a hatókör bővítéséhez kapcsolódó többletköltségek támogathatók.

²³ Alapesetben a fotovoltaikus napenergia, a szárazföldi és tengeri szélenergiák, valamint a vízerőművek támogatása csak versenyeztetési ajánlattételi eljárásról ítélt oda, kivételt képeznek a kis projektek GBER értékhatár alatt, ahol nem kötelező a versenyeztetési ajánlattétel – TCTF (77) g. és h. pontok

²⁴ Beleértve a becsült súlyozott átlagos tőke-költséget is és figyelembe véve az összes fő bevételt, illetve a már megkapott támogatásokat.

Nagyobb projektek esetén kötelező a támogatást nyílt és megkülönböztetésmentes versenyztetéses ajánlattételi eljárással odaítélni. Ez olyan eljárás, amely elegendő számú vállalkozás részvételét írja elő olyan előzetesen meghatározott objektív kritériumokkal, amelyek eleve minimálisra csökkentik a stratégiai ajánlattétel és a túl kevés ajánlattevő kockázatát²⁵. A folyamat fontos ismérve, hogy ennél a támogatást vagy az ajánlattevő által benyújtott eredeti ajánlat, vagy elszámolóár alapján nyújtják. Az eljárás nyitott, bármely vállalkozás nyújthat be ajánlatot. Ezenfelül az ajánlattételi eljárás költségvetése vagy volumene kötelező érvényű korlátot képez, amelynek eredményeképpen nem minden ajánlattevő részesülhet támogatásban.

Kisebb projektek²⁶ esetén támogatás adminisztratív úton, tender nélkül is nyújtható. Kis projektnek minősül az az intézkedés, ahol a támogatás nem haladja meg a 30 millió eurót és a projekt:

- legfeljebb 1 MW beépített kapacitással rendelkezik; vagy
- legfeljebb 6 MW beépített kapacitású és 100%-ban kkv vagy megújulóenergia-közösség tulajdonában van; vagy
- legfeljebb 18 MW beépített kapacitású és szél erőműre irányul.

A fotovoltaikus napenergia, a szárazföldi és tengeri szél erőművek, valamint a vízer erőművek támogatása terén, amennyiben a támogatást nem nyílt, átlátható és megkülönböztetésmentes versenyztetéses ajánlattételi eljárás keretében ítélik oda, a szabályozás maximálja a támogatás mértékét, amely vállalkozásonként és projektenként 30 millió euró lehet.²⁷

A támogatott (beruházási vagy működési) projekteket a támogatás odaítélésének időpontjától számított 3 éven belül be kell fejezni és üzembe kell helyezni (a tengeri szélenergia kivételével, ahol nincs határidő). Erre a korlátozásra azért van szükség, mert a TCTF esetén válság szabályokról beszélünk, tehát az TCTF útján támogatott beruházásoknak a válsághelyzet kezeléséhez, hatásainak csökkentéséhez kell hozzájárulni.

²⁵ Annak érdekében, hogy az ajánlattételi eljárás tényleges versenyt eredményezzen, meg kell határozni az eljárás tárgyát képező kapacitás vagy termelés mennyiségét. A tagállamnak hitelt érdemlően bizonyítania kell, hogy az eljárás tárgyát képező mennyiség megfelel a potenciális projektajánlatoknak. Ez történhet korábbi árverésekre vagy a nemzeti energia- és klímatervben szereplő technológiai célokra való hivatkozással, illetve a túl kevés ajánlattevőre tervezett ajánlattételi eljárás kockázata esetén alkalmazandó védintézkedési mechanizmus bevezetésével. A túl kevés ajánlattevőre tervezett versenyztetéses ajánlattételi eljárások ismétlődő előfordulása esetén a tagállamnak korrekciós intézkedéseket kell bevezetnie az ugyanazon technológiára vonatkozóan a Bizottságnak bejelentett jövőbeli programok tekintetében. - TCTF 111. és 119. lábjegyzet

²⁶ TCTF (77) h pont

²⁷ TCTF (77) h és (78) h pont

A határidők be nem tartása esetén a támogatási programnak hatékony szankciórendszert kell alkalmaznia, azonban – ellentétben a TCF szabályaival – nincsen Bizottság által javasolt egy-séges szankció²⁸, hanem a tagállamok javasolhatnak szankciókat, amelyeket a Bizottság a ha-tározatában hagy jóvá.

Néhány példa a TCTF 2.5. szakasza alatt bevezethető intézkedésekre:

- Támogatási program biomassza-termelő és -tároló létesítmények telepítésére, ahol a támogatás adminisztratív úton, vissza nem térítendő támogatás formájában, a teljes be-ruházási költség legfeljebb 45%-áig terjedő összegben nyújtható.
- Napenergia-termelés támogatási program, ahol a támogatást kétirányú különbözeti szerződések formájában nyújtják, és a kötési árat versenyeztetési eljárás keretében határozzák meg.
- Támogatási program a megújuló hidrogén előállítására, ahol a támogatást kétirányú szerződések formájában nyújtják, a nemzeti szabályozó hatóság által adminisztratív úton meghatározott, a várható költségeket fedező kötési árral.

A GBER szabályai

A TCTF mellett a GBER alapján is támogatható a megújuló energia elterjedése, előzetes bi-zottsági jóváhagyás nélkül, tagállami hatáskörben.

A módosított GBER három cikke ad lehetőséget a megújuló energia termelésének támogatá-sára:

- A 41. cikk alapján *megújuló energia és hidrogén termeléséhez, valamint nagy hatásfokú kapcsolt energiatermeléshez nyújtott beruházási támogatás,*
- a 42. cikk szerint *megújuló energiaforrásból származó villamos energia termelésének ösztönzésére irányuló működési támogatás, míg*
- a 43. cikk alatt *kis projektek és megújulóenergia-közösségek esetén megújuló energia-forrásokból származó energia és a megújuló hidrogén használatának előmozdítására irányuló működési támogatás nyújtható.*

A módosított GBER²⁹ releváns szabályait az alábbi táblázat foglalja össze.

²⁸ A Bizottság által korábban javasolt szankció lehet pl. az, hogy határidők be nem tartása esetén az odaítélt támo-gatási összeg 5%-át vissza kell fizettetni, vagy azt a késedelem első 3 hónapját követően havonta 5%-kal, majd hat hónapos késedelmet követően havonta 10%-kal csökkenteni kell, kivéve, ha a késedelem a támogatás kedvez-ményezettjén kívül álló tényezőknek tudható be, amelyeket a támogatás odaítélésekor észszerűen nem lehetett előre látni.

²⁹ Lásd a GBER 41-43. cikkeit a Bizottság által elfogadott, hivatalosan még nem hatályos rendeletben: https://com-petition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/regulations_en

2. táblázat - A módosított GBER szabályai

	GBER 41. cikk Megújuló energia támogatására irányuló beruházási támogatás	GBER 42. cikk Megújuló energiaforrásból származó villamos energia termelésének ösztönzésére irányuló működési támogatás	GBER 43. cikk Kis projektek és megújulóenergia-közösségek megújulóenergia-használat ösztönzésére irányuló működési támogatás
Maximális támogatási összeg	30 millió euró vállalkozásonként és projektenként	30 millió euró vállalkozásonként és projektenként, illetve évi 300 millió euró költségvetés	
Hatálya	<ul style="list-style-type: none"> - Megújuló energia, beleértve a megújuló hidrogént, kivéve a megújuló hidrogénből történő villamosenergia-termelést - Villamosenergia- és hőtárolás, valamint bioüzemanyagok, folyékony bio-energiahordozók, biogáz és biomassza-tüzelőanyagok tárolása, amelyek tartalmának legalább 75%-át közvetlenül kapcsolódó termelő létesítményből nyerik éves szinten - Hidrogéntárolás és célzott infrastruktúra - Zöld és földgáztüzelésű, nagy hatékonyságú kapcsolt energiatermelés (az éghajlati célokkal összhangban) 	Megújuló villamos energia, kivéve a megújuló hidrogénből származó villamos energiát	Megújuló energia, beleértve a megújuló hidrogént (kivéve a megújuló hidrogénből történő villamosenergia-termelést) kis projektek és a megújulóenergia-közösségek esetében
Maximális támogatási intenzitás	<ul style="list-style-type: none"> - Versenyeztetés esetén akár a teljes beruházási költség 100%-a - Versenyeztetés nélkül i) megújulóenergia-termelésre irányuló beruházás (beleértve a megújuló kapcsolt energiatermelést és a kombinált beruházásokat: energiatermelés és -tárolás együtt) esetén a beruházási költségek 45%-a; ii) egyéb beruházásnál (pl. energiátárolás önálló beruházásként) a beruházási költségek 30%-a - +kkv bónuszok: kisvállalkozások esetében 20, középvállalkozások esetében pedig 10 százalékpont³⁰ 	Versenyeztetés alapján, amely valamennyi megújuló villamos energiát előállító termelő előtt nyitva áll	Versenyeztetés során kialakult ár vagy versenyeztetés nélkül támogatás a finanszírozási hiány erejéig

Forrás: szerzők saját szerkesztése

A GBER 41-43. cikkei alapján a tagállamok gyorsabban és a TCTF-ben szereplőknél egyszerűbb feltételek mellett nyújthatnak támogatási program alapján vagy azon kívül (ún. egyedi

támogatásként) támogatást. A TCTF 2.5. szakasza szerinti támogatás ugyanakkor csak támogatási program keretei közt nyújtható. A GBER által szabott felső támogatási plafon (mely jelentősen, 15-ről 30 millió euróra emelkedett a 2023 márciusi GBER módosítással) felett a tagállamok – a CEEAG mellett³¹ – csak a TCTF hatálya alatt nyújthatnak a megújuló energia és az energiatárolás RePowerEU szempontjából releváns elterjedésének felgyorsításához támogatást.

2. Energiahatékonyság és dekarbonizáció támogatása

A TCTF szabályai

A TCTF 2.6. szakasza az ipari termelési folyamatok villamosítás és/vagy megújuló energia, illetve – bizonyos feltételeknek megfelelően – villamos energiával előállított hidrogén használata révén történő dekarbonizációjához, valamint energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatást tesz lehetővé, többek között a fosszilis tüzelőanyagok behozatalától való függőség gyors csökkentése érdekében.

Míg a TCTF 2.5. szakasza a fosszilis tüzelőanyagok kiváltására a megújulók elterjedésének felgyorsítását ösztönzi, addig a TCTF 2.6. szakasza az ipari tevékenységek dekarbonizációjára irányuló beruházások megvalósulását hivatott elősegíteni a következő tevékenységek támogatásával:

- az iparban a villamosítási és energiahatékonyság-javító intézkedések felgyorsítása;
- a megújuló és villamos energiával előállított hidrogén felhasználása³²; és
- a megújuló hidrogénből származó üzemanyagokat használó technológiák bevezetése³³.

³⁰ A módosítással a GBER-ből kikerülnek a projekt elhelyezkedésétől függő regionális bónuszok (pl. a 41. cikk (9) bekezdését törlik), és helyette zöld bónuszokat vezetnek be, amelyek alapján a „teljesen zöld” projektekhez magasabb támogatási intenzitás érhető el. Így továbbra is elérhető lesz a 45%-os támogatási intenzitás (41. cikk esetén), ha a támogatott létesítmények zöldenergiát termelnek, függetlenül attól, hogy milyen régióban valósulnak meg.

³¹ Szalai Soma – Bartucz Zoltán: A klímapolitika elviselhetetlen könnyúsége: az Európai Bizottság 2022. évi iránymutatása az éghajlatvédelmi, a környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról (Állami Támogatások Joga 33 (2022/3) 3–29).

³² A TCTF 81. i) pontja értelmében a megújuló villamos energiával előállított hidrogén esetén biztosítani szükséges, hogy a beszerzett energia zöld forrásokból származzon, vagy a 94 g CO₂eq/MJ fosszilisüzemanyag-komparátorhoz viszonyítva legalább 70%-os üvegházhatásúgázkibocsátás-megtakarítást eredményezzen a teljes életciklusra számítva.

³³ A TCTF 81. h) pontja értelmében az üzemanyagoknak az alábbi kumulatív feltételeknek kell megfelelni:

1. megújuló hidrogénből származó folyékony vagy gáznemű üzemanyagok, amelyek energiatartalma a biomaszszától eltérő megújuló forrásokból származik;
2. a 94 g CO₂eq/MJ fosszilisüzemanyag-komparátorhoz viszonyítva legalább 70%-os üvegházhatású gázkibocsátás-megtakarítást eredményeznek a teljes életciklusra számítva;

Ezt a támogatási kategóriát is 2022 júliusában vezette be eredetileg a Bizottság, majd 2023 márciusában a TCTF 2.5. szakaszával együtt módosította: időbeli hatályát kiterjesztette 2025. december 31-ig, valamint a maximális lehetséges támogatási összeg kiszámításának módszerét egyszerűsítette.

A 2.6. szakasz alapján nyújtott támogatások fő célja az ipari dekarbonizáció, ez a korábbi TCF rendelkezéseihez képest alig változott. Ez a jogcím továbbra is három támogatási lehetőséget kínál:

- energiahatékonysági beruházások (pl. hőszivattyú beépítése annak érdekében, hogy a hulladékhőt saját fogyasztásra használják fel);
- ipari folyamatok villamosítása (pl. elektromos kemence); és
- dekarbonizáció hidrogénre való átállás és a hidrogénből származó üzemanyagra (pl. ammónia) való áttérés formájában, mely utóbbi újdonság a TCTF alapján.

Támogatás kizárólag Bizottság által jóváhagyott, becsült költségvetéssel rendelkező támogatási program keretében nyújtható barnamezős beruházásokhoz.

A vállalkozásonként nyújtható maximális egyedi támogatási összege nem haladhatja meg a program teljes költségvetésének 10%-át vagy 200 millió eurót (attól függően, melyik összeg a nagyobb).

A környezetvédelmi követelmények terén a TCTF 2.6. szakaszának követelményei rendkívül szigorúak:

- a támogatásnak a támogatást megelőző helyzethez képest legalább 40%-kal csökkentenie kell a jelenleg energiaforrásként vagy alapanyagként fosszilis tüzelőanyagokra támaszkodó ipari létesítményéből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátását, vagy
- legalább 20%-os energiamegtakarítás kell eredményeznie.³⁴

Amennyiben egy támogatott tevékenység az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) hatálya alá tartozik, a támogatásnak azt kell eredményeznie, hogy a kedvezményezett létesítmény üvegházhatásúgáz-kibocsátása az ingyenes kiosztásra vonatkozóan meghatározott referenciaértékek alá csökken.³⁵

A támogatás nem irányulhat a kedvezményezett teljes termelési kapacitása növelésének finanszírozására. Ez nem érinti a technikai szükségességből eredő korlátozott kapacitásnövekedést. A TCTF azonban ezt a technikai szükségességet csak a támogatást megelőző helyzethez képest legfeljebb 2%-os kapacitásnövelések esetében vélelmezi.

3. előállításuk az (EU) 2018/2001 irányelvben és annak végrehajtási vagy felhatalmazáson alapuló jogi aktaiban a nem biológiai eredetű, folyékony vagy gáznemű, megújuló energiaforrásokból származó, közlekedési célú üzemanyagokra vonatkozóan meghatározott módszertannal összhangban történik.

³⁴ TCTF (81) d. (i) és (ii)

³⁵ Az (EU) 2021/447-es bizottsági végrehajtási rendelet határozza meg a referenciaértéket

A TCTF 2.5. szakaszához hasonlóan, az előző pontban leírtak szerint támogatás legkésőbb 2025. december 31-ig nyújtható, azzal a feltétellel, hogy a beruházás által finanszírozott létesítményt vagy berendezést a támogatás odaítélésének időpontjától számított 36 hónapon belül befejezik és az teljes egészében működik. A határidő-túllépés esetén alkalmazandó szankció-rendszert minden tagállam maga hozza létre, és azt a Bizottság a támogatási programot jóváhagyó határozatában fogadja el.

A TCTF egyszerűsítést vezetett be a maximálisan adható támogatás kiszámításában. A TCF által engedélyezett két számítási módszertan mellett (lásd alább 1. és 2. pontok) – tekintettel arra, hogy a többlet-költség kiszámítása sok esetben elég bonyolult – a TCTF egy harmadik, egyszerűsített módszert is alkalmazhatóvá tesz a nyújtható támogatás kiszámítására, amely támogatási intenzitáson alapul. A módszertanok a következők:

1. Az elszámolható költségek meghatározhatók a megvalósított projekt költségei és a beruházás élettartama alatt a támogatás hiányában fennálló helyzethez képest elért költségmegtakarítások vagy többletbevételek közötti különbségként. A támogatási intenzitás nem haladhatja meg az elszámolható költségek 40%-át.³⁶
2. Nyílt, egyértelmű, átlátható és megkülönböztetésmentes versenyeztetési ajánlattételi eljárás keretében odaítélt támogatás.³⁷
3. A projekt beruházási költségeinek (berendezések, gépek vagy létesítmények költségei) hidrogénre való átállás esetében 60%-a, egyéb esetben 30%-a lehet a maximális támogatási intenzitás.³⁸

³⁶ TCTF (81) n.

³⁷ TCTF (81) o.

³⁸ TCTF (81) p.

Az 1. és a 3. módszer alkalmazásának egyes lépéseit az alábbi táblázat tartalmazza:

3. táblázat - Egyszerűsített módszertanok a nyújtható támogatás kiszámítására

1. módszer (részleges finanszírozási hiány számítás)	3. módszer (egyszerűsített módszertan)
<p>1. lépés: a projekt költségeinek meghatározása (CAPEX³⁹ + OPEX⁴⁰)</p> <p>2. lépés: a projekthez kapcsolódó bevételek meghatározása (pl. zöld prémium)</p> <p>3. lépés: a támogatás nélküli (ún. kontrafaktuális) forgatókönyv és költségeinek azonosítása (ún. elkerülhető költségek) (azaz annak meghatározása, hogy milyen költségek jelentkeznek támogatás hiányában)</p> <p>4. lépés: a projekt által elérhető megtakarítás azonosítása egy kontrafaktuális forgatókönyvhöz képest. Ez egyenlő a 2. lépés alapján kiszámolt extra bevétel és a projekt 1. lépésben meghatározott költségei, valamint a 3. lépésben kiszámolt elkerülhető költségek különbözetével.</p> <p>5. lépés: Így az elszámolható költség a projekt költségeinek a projekt által elérhető megtakarítással csökkentett összege lesz.</p> <p>6. lépés: A 40%-os támogatási intenzitást az elszámolható költségre alkalmazzák.</p> <p>7. lépés: A 40%-os intenzitás bónuszokkal növelhető: kisvállalkozás (+20%), középvállalkozás (+10%), magasabb szintű környezetvédelem (+15%)</p>	<p>1. lépés: a projekt beruházási (elszámolható) költségeinek meghatározása (CAPEX)</p> <p>2. lépés: villamosítási projektek és energiahatékonysági projektek esetében a támogatási intenzitás nem haladhatja meg az elszámolható költségek 30%-át, hidrogénre való átállás esetében pedig a 60%-át.</p>

Forrás: szerzők saját szerkesztése

Az 1. módszer sokkal összetettebb számítást igényel, mint az újonnan bevezetett 3. módszer, ezért az 1. módszer alkalmazása többletterhet jelent a vállalkozásoknak. A Bizottság előzetes számítása alapján azonban az 1. módszer alapján általában magasabb támogatás érhető el.

A TCTF a támogatáshalmazási szabályokat is pontosítja. Az 1. és a 2. módszer szerint számított támogatás az ezen módszerekre meghatározott maximális támogatási összeget meg nem haladó mértékben halmozható más támogatással vagy központilag kezelt alapokkal az átfedést mutató elszámolható költségek tekintetében. Az új, 3. módszer szerint számított támogatás az erre a

³⁹ Beruházási költségek

⁴⁰ Működési költségek

módszerre alkalmazandó legmagasabb támogatási intenzitást és/vagy támogatási összeget meg nem haladó mértékben halmozható más támogatással vagy központilag kezelt uniós alapokkal az átfedést mutató elszámolható költségek tekintetében. A teljes támogatási összeg semmilyen körülmények között sem haladhatja meg az elszámolható költségek 100%-át.

A GBER szabályai

A TCTF 2.6. szakaszának céljaival egyező, tagállami hatáskörben nyújtható támogatásokat a GBER két támogatási kategóriája tartalmazza:

- 36. cikke – *környezetvédelmi és dekarbonizációs célú beruházási támogatás*, és
- 38. cikke - *energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott beruházási támogatás*.

Az előbb említett két támogatási kategória⁴¹ szabályait az alábbi táblázat foglalja össze.

4. táblázat - GBER támogatási kategóriák szabályai

	GBER 36. cikk Környezetvédelmi és dekarbonizációs célú beruházási támogatás	GBER 38. cikk Energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott beruházási támogatás
Maximális támogatási összeg	30 millió euró vállalkozásonként és projektenként	
Minimális környezeti előny	Nincs küszöbérték, de nem háríthatóak át a kibocsátások egyik ágazatról a másikra, és a fosszilis tüzelőanyagokkal összefüggő beruházások nem támogatottak.	Nincs küszöbérték, de a fosszilis tüzelőanyagokkal összefüggő beruházások nem támogathatók.
A hidrogén széndioxid intenzitása/igénye	Igazolhatónak kell lennie, hogy a villamosenergia-alapú előállított, felhasznált vagy szállított hidrogén életciklusa során legalább 70%-os megtakarítást ér el az üvegházhatású gázok kibocsátása tekintetében.	
Hatálya (a TCTF 2.6. szakaszánál szélesebb alkalmazási kör)	<ul style="list-style-type: none"> - Az egyéb szén-dioxid-mentesítési technológiák (pl. CCUS⁴²) felhasználásával végrehajtott projektekre a 36. cikk alkalmazható. - A zöldmezős beruházásokra a 36. cikk és a 38. cikk is alkalmazható. - Támogatási programon kívül nyújtott egyedi támogatásokra a 36. cikk és a 38. cikk is alkalmazható. - A 38. cikkben szabályozott intézkedésekre a 36. cikk hatálya nem terjed ki. 	

⁴¹ Lásd a GBER 36. és 38. cikkeit a Bizottság által elfogadott, hivatalosan még nem hatályos rendeletben: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/regulations_en

⁴² Carbon Capture, Storage and Utilisation – szén-dioxid-leválasztási, tárolási és hasznosítási technológiák

	GBER 36. cikk Környezetvédelmi és dekarbonizációs célú beruházási támogatás	GBER 38. cikk Energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott beruházási támogatás
A támogatási összeg számítása, támogatási intenzitás	<ul style="list-style-type: none"> - A beruházási többletköltségek 30-50%-a.⁴³ - Versenyeztetési eljárás esetén a beruházási költségek akár 100%-a. - Alternatívaként a beruházási költségek és a működési nyereség különbsége (+ visszatérítés). - Egyéb esetben a magasabb környezetvédelmi szinthez szükséges beruházási többletköltségek 15-25%-a. 	<ul style="list-style-type: none"> - A magasabb energiahatékonysági szinthez szükséges beruházási többletköltségek 30%-a (+kkv és regionális bónuszok: kisvállalkozások esetében +20, középvállalkozások esetében pedig +10 százalékpont, kevésbé fejlett régiókban +15%). - Versenyeztetési eljárás esetén a beruházási költségek akár 100%-a). - Egyéb esetben a magasabb környezetvédelmi szinthez szükséges beruházási többletköltségek 15%-a elszámolható (+kkv és regionális bónuszok: 10% kisvállalkozások esetén, 5% középvállalkozásoknál, kevésbé fejlett régiókban +7,5%).

Forrás: szerzők saját szerkesztése

A TCTF 2.6. szakasza magasabb összegű támogatásokat tesz lehetővé, mint a tagállami hatáskörben adható GBER 36. és 38. cikke. Viszont a GBER – ellentétben a TCTF rendkívül szigorú szabályaival – nem vár el minimális szén-dioxid kibocsátás vagy energiafogyasztás csökkenést, és hatóköre is szélesebb a TCTF-nél.

3. A nulla nettó kibocsátási célt szolgáló gazdaságra való átállás szempontjából stratégiai jelentőségű ágazatokban történő gyorsított beruházásokhoz nyújtott támogatás

A TCTF szabályai

2023 elején a nagy kérdés az volt, hogy miként kerüljön ki Európa hosszú távon a gazdasági válságból. A válság egyik oka Európa erős függése a fosszilis energiahordozóktól, amelyeket az EU harmadik országokból importál. Továbbá a válság rávilágított a nulla nettó kibocsátási célt szolgáló gazdaságra való átállás iránti megnövekedett igényre is.

A környezetvédelmi iránymutatás (CEEAG), a TCTF 2.5. és 2.6. szakaszai lehetővé teszik, hogy a tagállamok pénzügyi segítséget nyújtsanak a zöld célok eléréséhez (pl. megújuló energiaforrásokhoz vagy energiahatékonyság eléréséhez nyújtható támogatással). A fent bemutatott szabályozás azonban nem vonatkozik a nulla nettó kibocsátási célt szolgáló gazdaságra való

⁴³ CCUS esetén 30%, alapesetben 40%, míg legalább 100% üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéssel járó beruházások esetén (a biomassa felhasználására épülő beruházások kivételével) 50% támogatási intenzitás megengedett.

átálláshoz szükséges eszközök gyártásának támogatására. Ezekből az eszközökből Európa a legtöbb esetben behozatalra szorul, ezek importja döntően Délkelet-Ázsiából származik. Tovább rontotta a helyzetet, hogy harmadik országok (pl. USA) ezen eszközök gyártásának támogatására dedikált támogatási intézkedéseket hoztak, és valós kockázata volt annak, hogy a tervezés alatt lévő kapacitások elsődleges célpontja nem Európa lesz, így az EU versenyhátránya érezhetővé vált.

A fent felsorolt kihívások kezelésére a TCTF 2.8. szakasza egy új, 2025 végig alkalmazható beruházási támogatási kategóriát vezet be, amelynek célja annak biztosítása, hogy a nulla nettó kibocsátási célt szolgáló gazdaságra való átálláshoz szükséges eszközöket Európában állítsák elő, és harmadik országok ösztönzői ne vonzzák el ezeket a beruházásokat.

E támogatási kategória szabályainak megalkotásakor a Bizottság az amerikai inflációcsökkentő törvény⁴⁴ rendelkezéseit vette alapul. A cél a zöld átálláshoz szükséges eszközök gyártásának mesterségesen harmadik országba irányításának megakadályozása volt. Ennek eredményeként az új TCTF szakasz alapján az alábbi termékek gyártása támogatható:

- a. akkumulátorok, szolárpanelek, szélturbinák, hőszivattyúk, elektrolizátorok, valamint szén-dioxid-leválasztást és tárolást szolgáló berendezések gyártása;
- b. az a. pontban felsorolt berendezések gyártásához tervezett, és elsődlegesen közvetlen inputként használt kulcsfontosságú alkatrészek gyártása; vagy
- c. az előbbiekhöz szükséges kritikus fontosságú nyersanyagok előállítás vagy visszanyerése.

A kulcsfontosságú alkatrészeknek nincs tételes listája, azonban csak olyan termékek gyártása támogatható e jogcím alapján, amelyeket kifejezetten az a. pontban felsorolt eszközökben való felhasználáshoz terveztek, azaz az a. pontban felsorolt termékek összes alkatrésze nem támogatható a b. pont alapján. A Bizottság nem kívánta a tagállamok lehetőségeit korlátozni egy taxatív felsorolással a TCTF-ben, tekintettel arra, hogy a technológiai fejlemények fényében ez a lista könnyen változhatna. Viszont, ha egy tagállam a TCTF 2.8. szakasza alapján kulcsfontosságú alkatrészekre irányuló támogatást szeretne nyújtani, a Bizottság elvárja, hogy a tagállam megnevezze, mely alkatrészek gyártására irányul az adott intézkedés. Így biztosítja a Bizottság, hogy a tagállamok csak olyan alkatrészekre nyújtsanak támogatást, amelyekre a jóváhagyó határozat vonatkozik, és nem ad szabad kezet számukra a lista bizottsági jóváhagyást követő önkényes bővítésére, így biztosítva az egységes jogértelmezést.

A 2.8. szakasz egyaránt lehetőséget biztosít támogatási programra (TCTF 85. pont) és egyedi támogatási intézkedésre (TCTF 86. pont).

⁴⁴ Mohay Ákos: Egy támogatási verseny kezdete? Az amerikai inflációcsökkentési törvényre (IRA) adott uniós válaszok az állami támogatási szabályozásban (Állami Támogatások Joga 39 (2023/2) 3–11).

Támogatási program a TCTF 85. pontja alapján

A támogatási program (TCTF 85. pont) alapján adott támogatás a tagállamok (és a Bizottság) számára is egyszerűbb, mivel a Bizottság egy támogatási programot hagy jóvá, amelyből a tagállamok támogatást nyújtanak, majd e támogatás-nyújtásokról utólag (60 napon belül) tájékoztatják a Bizottságot. Tehát adminisztratív terhek vonatkozásában ez a támogatási lehetőség a kedvezőbb, mivel a program jóváhagyása után a tagállamok saját hatáskörben nyújthatnak támogatást, és nem kell az egyedi támogatási intézkedésekhez az időigényes bizottsági jóváhagyási eljárást lefolytatni.

A támogatási program célja, hogy a nulla nettó kibocsátási célhoz szükséges beruházásokat a vállalkozások az Európai Gazdasági Térségen (a továbbiakban: EGT) belül valósítsák meg, így támogatás csak abban az esetben nyújtható, ha a támogatást nyújtó megbizonyosodott arról, hogy támogatás hiányában a beruházás nem az EGT-n belül valósulna meg. Ez azt jelenti, hogy a kedvezményezettnek főszabály szerint⁴⁵ be kell mutatni a támogatást nyújtó felé döntéshozatali folyamatát annak bizonyítására, hogy reális alternatíva volt a beruházás EGT-n kívüli megvalósítása a támogatás nélküli helyzetben.

Az egy vállalkozáscsoportnak és egy projekthez nyújtható támogatás mind támogatási intenzitásban, mind abszolút összegben korlátozva van. Ezen értékek meghatározása során a Bizottság figyelemmel volt a kohéziós cél érvényesülésére is, így a kevésbé fejlett területeken (ún. a)⁴⁶ és c)⁴⁷ régiók) több támogatás adható, és magasabb támogatási intenzitás alkalmazható.

⁴⁵ Kivételt képez, ha nincs alternatív beruházási helyszín, de a beruházás támogatás hiányában nem valósult volna meg, mert a projekt nettó jelenértéke negatív. A szerzők véleménye szerint a TCTF 2.8. szakasza alapján támogatható iparágakban Magyarországon ennek a lehetőségnek a piaci realitása alacsony. Az alternatív helyszín nélküli beruházás támogatásának szabályaiért lásd a regionális iránymutatás (<https://tvi.kormany.hu/a-bizottsag-uj-regionalis-tamogatásokra-vonatkozó-iránymutatást-fogadott-el>) 5.6.4.1. szakaszát, valamint a Bizottság SA. 49580 ügyszámú határozatát (BorsodChem).

⁴⁶ Azon NUTS 2 régiók, ahol az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) az EU-27 átlagának 75%-ával egyenlő vagy az alatti, illetve az ún. a legkülső régiók. Ilyennek minősül egész Magyarország Budapest kivételével.

⁴⁷ Uniós szinten nem fejletlen, de nemzeti szinten fejletlen térségek. Magyarországon ilyen régió jelenleg nincs.

Az adható maximális támogatási intenzitást az alábbi táblázat mutatja be.

5. táblázat - A támogatási intenzitás maximuma

Maximum támogatás ⁴⁸ tagállamonként és vállalkozásonként			Beruházás helyszíne		
			Fejlett régió	c) régió	a) régió
			150 millió euró	200 millió euró	350 millió euró
Maximális támogatási intenzitás	Vissza nem térítendő támogatás	Nagyvállalat	15%	20%	35%
		Középvállalkozás	25%	30%	45%
		Kisvállalkozás	35%	40%	55%
	Hitel, adókedvezmény, kezességvállalás	Nagyvállalat	20%	25%	40%
		Középvállalkozás	30%	35%	50%
		Kisvállalkozás	40%	45%	60%

Forrás: szerzők saját szerkesztése

A fenti táblázatból látszik, hogy a maximálisan adható támogatást nemcsak az elszámolható költségek arányában korlátozták, hanem a TCTF a tekintetben is korlátot állít, hogy támogatási program alapján egy vállalkozás egy tagállamtól maximálisan mennyi támogatást kaphat.

Amennyiben a támogatás-nyújtásra hitel, kezességvállalás vagy adókedvezmény formájában kerül sor, a szabályozás magasabb támogatási intenzitást enged, de a nominálisan meghatározott értékhatárok ekkor sem léphetők túl. Nem egyértelmű azonban, hogy ha két támogatási formát (pl. adókedvezmény és vissza nem térítendő támogatás) kombinálnak, akkor alkalmazható-e a magasabb támogatási intenzitás.

A cikk lezárásáig⁴⁹ mindössze egyetlen támogatási programot⁵⁰ hagyott jóvá a Bizottság a TCTF (85) pontja alatt. A 837 millió eurós költségvetésű spanyol támogatási program alapján akkumulátorgyártásra adható támogatás vissza nem térítendő támogatás és/vagy kedvezményes kamatozású hitel formájában. A programot Spanyolország részben a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközből⁵¹ finanszírozza.

Az intézkedés az akkumulátorokat, azoknak alapvető alkotóelemeit vagy az előbbiekhöz szükséges kritikus fontosságú nyersanyagokat előállító vállalatok számára lesz nyitott. Az egy kedvezményezettre jutó maximális támogatási összeg függ az adott beruházás helyszínétől és elszámolható költségeitől. Támogatás a jóváhagyott program alapján legkésőbb 2025. december 31-ig nyújtható.

⁴⁸ A támogatási összegek folyóáron, azaz nem jelenértéken értendők.

⁴⁹ A cikk kéziratának zárási időpontja: 2023. május 22.

⁵⁰ SA.107094 - https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_107094

⁵¹ https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_hu

Támogatás nyújtása a TCTF 86. pontja alapján

Lehetnek olyan esetek is, amikor a fenti táblázatban szereplő összegek nem elengedőek a harmadik ország által (pl. USA IRA) kínált támogatás ellensúlyozására. Ebben az esetben a tagállamoknak egyedi jóváhagyást kell kérniük a Bizottságtól a TCTF 86. pontja alapján, mivel a Bizottság megítélése szerint a támogatás magas összege miatt ezek a támogatások meglehetősen versenytorzítóak. A bizottsági jóváhagyás feltételei szigorúbbak, mint a TCTF 85. pontja esetében.

E támogatás olyan beruházás esetében, amely egy tagállamban valósul meg, csak akkor adható, ha a megvalósítás helyszíne kevésbé fejlett régióban (uniós vagy nemzeti szinten, vagyis a) vagy c) térség) található.

A támogatás feltétele, hogy a kedvezményezett alaposan, megbízható bizonyítékokkal alátámasztja, hogy támogatás hiányában a tervezett beruházás nem az EGT-n belül valósulna meg, illetve hitelt érdemlően kell alátámasztania azt is, hogy mennyi támogatásban részesülne az EGT-n kívül.

Fejlett régiókban csak olyan beruházás támogatható, amely több tagállamban egyszerre valósul meg (hasonlóan az IPCEI-hez⁵²), ebből legalább két helyszín kevésbé fejlett régióban található, és a szóban forgó beruházás jelentős részének az ún. a) régióban kell megvalósulnia. Fontos feltétel ez utóbbi esetben az is, hogy valamennyi tagállam vállalkozásai számára, amelyek az érintett értékláncban tevékenykednek, lehetőséget kell biztosítani arra, hogy részt vegyenek a kialakulóban lévő projektben. A támogatást bejelentő tagállamoknak bizonyítaniuk kell a Bizottságnak, hogy ezek a vállalkozások tájékoztatást kaptak az adott projekt lehetséges indulásáról, valamint a projekttel kapcsolatos esetleges kereskedelmi lehetőségekről: például kapcsolatfelvétel, szövetségek, találkozók vagy kapcsolatépítő rendezvények révén, amelyeken kkv-k és induló vállalkozások is részt vettek, ugyanakkor bizonyítani kell azt is, hogy kellő figyelmet fordítottak az üzleti titoktartásra.⁵³

⁵² Lásd: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/modernisation/ipcei_en

⁵³ TCTF 150. lábjegyzet

A TCTF 86. pontjának főbb tudnivalóit az alábbi táblázat foglalja össze.

6. táblázat - Támogatás nyújtása a TCTF 86. pontja alapján

Egyedi támogatás-nyújtási lehetőség	Beruházás helyszíne	Maximális támogatási összeg	Biztosítékok (safeguards)		
Egy EGT tagállamban valósul meg a beruházás	Egy tagállamban valósul meg a) vagy c) régióban	Nem haladja meg a három közül a legkisebbet: - azt a támogatási összeget (jelenértéken), amelyet a kedvezményezett bizonyíthatóan kaphat az EGT-n kívüli harmadik országban kaphatna. - a beruházási kiadás költségeit. - a EGT helyszín és a harmadik országbeli helyszín közötti finanszírozási hiányt.	Fejlett régiókban e támogatás nem adható.		
Több tagállam részvételével megvalósuló beruházás	- Legalább három EGT-tagállamban valósul meg - Ebből legalább két helyszín a) vagy c) régióban található; - Az ilyen beruházások jelentős részét a) régióban kell megvalósítani		Fejlett régióban is adható, ha bizonyítható, hogy az érintett értéklánc mentén Európa-szerte tovább lehet fejleszteni egy tágabb ökoszisztémát, megerősítve az ellátási lánc rezilienciáját.	A környezeti kibocsátások szempontjából a legújabb, kereskedelmi forgalomban elérhető legkorszerűbb termelési technológiát használja.	A támogatás nem nyújtható a termelési tevékenységek tagállamok közötti áttelepítésének megkönnyítésére

Forrás: szerzők saját szerkesztése

A GBER szabályai

A TCTF 2.8. szakaszának „párja” a csoportmentességi rendeletnek a 14. cikke, amely alapján a tagállamok regionális beruházási támogatást nyújthatnak a rájuk vonatkozó regionális támogatási térkép szerint jóváhagyott intenzitásig. A csoportmentességi rendelet csak egy bizonyos értékhatárig⁵⁴ ad lehetőséget a tagállamok számára támogatás nyújtására. Ezen összeg felett a tagállamoknak egyedi bizottsági jóváhagyást kell kérniük a regionális iránymutatás⁵⁵ alapján.⁵⁶ Hangsúlyozandó azonban, hogy a GBER 14. cikkének célrendszere eltér a TCTF 2.8. szakaszától. A regionális beruházási támogatások célja az Unión belüli területi egyenlőtlenségek

⁵⁴ Nem adható több támogatás annál, mint ami egy 110 millió euró elszámolható költségű beruházásra járna.

⁵⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0429\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0429(01))

⁵⁶ Hargita Eszter – Bartucz Zoltán [2022]: Az új regionális iránymutatás (Állami támogatások a gyakorlatban. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest).

csökkentése. Regionális beruházási támogatás jogcímen az EU kevésbé fejlett régióiban lehet beruházásokat támogatni, amelyek elhozzák a területi kohéziót, növelik a helyi életszínvonalat és a foglalkoztatottsági mutatókat. Ezzel szemben a TCTF 2.8. szakasza a zöld átállást hivatott előmozdítani a dekarbonizációt elősegítő eszközök gyártására irányuló beruházások támogatásával.

A csoportmentességi rendelet 14. cikkének és a regionális iránymutatásnak is jóval tágabb a hatálya, mint a TCTF (86) pontjéé.

Konklúzió

Azzal, hogy az Európai Bizottság 2023. március 9-én elfogadta – a korábbi ideiglenes válságkeret (TCF) helyébe lépő – ideiglenes válság- és átállási keretet, a zöld átállás támogatása kiemelt szerepet kapott. A közlemény elfogadásával a Bizottság elismerte egyrészt azt, hogy a zöld átállás állami beavatkozás nélkül nem feltétlenül lesz sikeres, másrészt azt, hogy a zöld átállás nem valósul meg egyik pillanatról a másikra, hanem évekbe telhet. Belátta azt is, hogy az európai ipar versenyképessége kettős kihívással néz szembe.

Egyrészt az orosz katonai agresszió Ukrajnával szemben az energiaárak jelentős emelkedéséhez vezetett, és egyértelművé tette Európa energiafüggőségét harmadik országokkal szemben. E kitettség jelentős csökkentését célozza a RePowerEU terv. A terv végrehajtása kevés sikerrel kecsegtet, ha Európa ipara nem képes az átálláshoz szükséges berendezéseket, eszközöket (pl. napelemek, autóakkumulátorok, szélérőművek alkatrészei) magának előállítani.

Másrészt a harmadik országok által diszkriminatív módon biztosított ösztönzők (különösen az amerikai IRA) az európai ipar érdekeit jelentősen sértik, és veszélyeztetik a RePowerEU-ban kitűzött célok elérését.

A szabályrendszer módosításából az következik, hogy a Bizottság is szükségesnek tartja annak biztosítását, hogy a tagállamok a már rendelkezésre álló lehetőségeken túlmenően további célzott állami támogatást adhassanak.

Az, hogy a TCF-et felváltó TCTF mennyire lesz sikeres a zöld átmenet felgyorsításában, valamint a válságkezelésben, majd a 2023-as és az azt követő évek támogatáspolitikája során derül ki. Az érem másik oldaláról is korai még nyilatkozni, nevezetesen arról, hogy a fellazított állami támogatási szabályok mekkora veszélyt jelentenek az Unió egyes politikáira: a kohéziós célok teljesülésére, illetve az EU-USA támogatási verseny kialakulására.

A TCTF-et kiegészítő GBER módosítás és annak környezetvédelmi jogcímei szintén a zöld átállás felgyorsítását szolgálják: a módosítás nagy hangsúlyt helyez a környezetvédelmi és energetikai támogatásokra, többek között kibővíti a tagállamok támogatás-nyújtási lehetőségeit különböző típusú „zöld” projektek esetében, illetve megkönnyíti a zöld hidrogénbe irányuló beruházásokat. Fontos még kiemelni, hogy a Bizottság az újonnan módosított GBER alapján jelentősen növeli a bejelentési határértékeket a környezetvédelmi és energetikai támogatások esetén: míg a legtöbb egyéb jogcím bejelentési határértéke csak 10%-kal növekszik az általános inflációs környezetre való tekintettel, addig a környezetvédelmi támogatások határértékei általánosságban megduplázódnak. Ez is azt mutatja, hogy a Bizottság kiemelt prioritásként kezeli

a környezetvédelmi és energetikai támogatásokat, és ösztönözni szeretné a tagállamokat arra, hogy saját hatáskörben, minimális adminisztratív terhek mellett az eddigieknél nagyobb összegű támogatást nyújtsanak a zöld megállapodás céljai számára fontos területeken.

Mivel a GBER módosítás a cikk leadásának időpontjában még nem lépett hatályba, jelenleg nincs kialakult tagállami gyakorlat a zöld támogatási jogcímekre. Viszont a TCTF alapján a Bizottság már két intézkedést is jóváhagyott, amelyek a zöld átállást hivatottak előmozdítani: a korábban bemutatott spanyol akkumulátorgyártó támogatási programot, valamint egy megújuló hidrogén előállítását célzó olasz intézkedést.⁵⁷ Ez mindenképp javuló tendenciát jelent a 2022. év támogatási gyakorlatához képest, ugyanis egyetlen tagállam sem nyújtott támogatást zöld átállásra a TCF hatálya alatt annak túlságosan komplex követelményrendszere miatt.

⁵⁷ SA.106007, lásd bizottsági sajtóközlemény: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2044

A KUTATÓ-TUDÁSKÖZVETÍTŐ SZERVEZETNEK MINŐSÍTÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI

AMBRUSZ Ákos¹

Tárgyszavak: kutató-tudásközvetítő szervezet, elsődleges tevékenységek, kereskedelmi hasznosítás mértéke, korlátozott mértékű gazdasági célú használat, állami támogatás, előzetes döntéshozatali eljárás

Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 107. cikk (1) bekezdésében meghatározott, főszabályként tiltott állami támogatás alapvető fogalmi eleme az, hogy az állami finanszírozás gazdasági tevékenységre irányul. Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) és az uniós bíróságok esetjoga bővelkedik olyan ügyekben, melyek állami támogatási szempontú megítélése során a döntő tényező a támogatásban részesülő tevékenység gazdasági jellegében, vagy annak hiányában áll.

A következetes joggyakorlat alapján a Bizottság az állami támogatás fogalmáról szóló közleményben² (*Notion of Aid*, a továbbiakban: NoA) nyújt további iránymutatást az EUMSZ 107. cikk fogalmi elemeivel kapcsolatban felmerülő egyes kérdésekben, tiszteletben tartva az uniós bíróságok kizárólagos hatáskörét az uniós jog értelmezésére. A NoA 2. fejezetében a Bizottság széleskörűen foglalja össze azokat a körülményeket, amelyek értékelése az állami támogatás objektív fogalmának keretei között megalapozhatják egy tevékenység gazdasági jellegének hiányát, azt eredményezve ezáltal, hogy az adott támogatási intézkedés kikerüljön az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésének hatálya alól.

A gazdag bizottsági esetjog ellenére időről-időre adódnak olyan, a gazdasági tevékenység értelmezését igénylő helyzetek, melyek az uniós bíróságok elé kerülnek. 2022. október 13-án az Európai Bíróság (a továbbiakban: Bíróság) egyesített előzetes döntéshozatali eljárásban foglalt állást³ a kutatás-fejlesztési és innovációs támogatások kapcsán gyakran alkalmazott *kutató-tudásközvetítő szervezet* (kutatóhely) fogalmának értelmezéséről.

¹ A szerző a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársa. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának.

² Az EUMSZ 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról szóló bizottsági közlemény (2016/C 262/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN)

³ C-164/21. és C-318/21. egyesített ügyekben hozott ítélet (a továbbiakban: Ítélet) <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=267132&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=35250>

A kutatóhely meghatározása kiemelkedő jelentőséggel bír, hiszen olyan szervezetről van szó, amely esetében korlátozott mértékű gazdasági tevékenység végzése esetén nem kell alkalmazni az uniós állami támogatási szabályokat.

Ugyanakkor a kutatás-fejlesztési és innovációs területen megvalósuló állami transferek a tudomány mellett a nemzetgazdaság egészére és a támogatott szervezetekre is jelentős hatással bírnak, így versenyjogi szempontból kiemelten fontos, hogy a támogatási jogviszonyokban helyes tartalommal használják a kutatóhely és a járulékos jelleggel végzett (ún. korlátozott mértékű) gazdasági tevékenység fogalmát.

A 2021-2030 közötti hazai kutatási, fejlesztési és innovációs stratégia az átfogó célok között jelöli meg a felsőoktatási és kutatóintézmények, valamint az ipari szereplők közötti együttműködések erősítését.⁴ Ez a gyakorlatban aktív, kölcsönös előnyökön alapuló kapcsolat kialakítását ösztönzi a szereplők között, ami a kutatóhelyek külső bevételeinek növekedésével jár a kutatási eredmények üzleti hasznosításán és a vállalati együttműködések bővítésén keresztül. A jelen cikkben bemutatott Ítélet jogalkalmazói szempontból értékes megállapításokat rögzít a kutató-tudásközvetítő szervezetek gazdasági tevékenysége által elért bevételek és azok felhasználási célja tekintetében, valamint az ilyen szervezetek gazdasági és nem gazdasági tevékenységeivel kapcsolatban.

A C-164/21. és C-318/21. egyesített ügy háttere

A kutatás-fejlesztési és innovációs támogatások körében nem kell alkalmazni az uniós állami támogatási szabályokat – így akár 100%-os támogatási intenzitás mellett nyújtható támogatás –, ha a kedvezményezett megfelel a csoportmentességi rendeletben⁵ vagy a kutatás-fejlesztési és innovációs támogatásokra vonatkozó iránymutatásban⁶ (a továbbiakban: KFI iránymutatás) azonos tartalommal szereplő kutató-tudásközvetítő szervezet (kutatóhely) alábbi fogalmának:

„(közjogi vagy magánjogi értelemben) jogi formájától vagy finanszírozási módjától függetlenül olyan entitás (pl. egyetem vagy kutatóintézet, technológiatranszfer-ügynökség, innovációs közvetítő, valós vagy virtuális együttműködést kínáló kutatásorientált entitás), amelynek elsődleges célja a független tevékenységként végzett alapkutatás, ipari kutatás vagy kísérleti fejlesztés, vagy e tevékenységek eredményeinek oktatás, közzététel vagy tudástranszfer útján széles körben történő terjesztése. Amennyiben az ilyen entitás gazdasági tevékenységeket is végez, a gazdasági tevékenységek finanszírozását, a gazdasági tevékenységekkel járó költségek és az abból

⁴ Magyarország kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiája 2021-2030, III.2. pont 4. alpont <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/strategia-alkotas/kutatasi-fejlesztési-innovációs-strategia>

⁵ Az EUMSZ 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló, 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet (HL 2014. L 187., 1. o.) 2. cikk 83. pontja

⁶ A kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszeréről szóló bizottsági közlemény (2014/C 198/01) 15. pont ee) alpontja. Megjegyzendő, hogy 2022. október 19-én a Bizottság új KFI iránymutatást fogadott el [C(2022) 7388 final], de az Ítélet által érintett pontok tartalma nem változott.

származó bevételek elszámolását elkülönítve kell végezni. Azok a vállalkozások, amelyek például részvényesként vagy tagként döntő befolyással lehetnek egy ilyen entitásra, nem élvezhetnek preferenciális hozzáférést az általa elért kutatási eredményekhez.”

A KFI iránymutatás 19. pontja alapján a Bizottság a kutató-tudásközvetítő szervezetek elsődleges tevékenységeit úgy tekinti, hogy azok az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdései szerinti állami támogatás fogalmi elemeinek értékelése során nem minősülnek gazdasági tevékenységnek. Ezek a tevékenységek – különösen, de nem kizárólagosan – a következők:

- az olyan **oktatási tevékenység**, amelynek célja a több és képzettebb humán erőforrás biztosítása, ha arra a NoA 28-29. pontjával összhangban⁷ az állam által felügyelt és finanszírozott oktatási rendszer keretében kerül sor,
- az ismeretek és a jobb megértés érdekében **független tevékenységként folytatott kutatás-fejlesztés**, ideértve a hatékony együttműködés keretében megvalósuló K+F-et,⁸ vagy
- **a kutatás eredményeinek** széles körben, megkülönböztetésmentes és nem kizárólagos módon történő **terjesztése** oktatás, nyílt hozzáférésű adatbázisok, közzététel (nyílt diszemináció), vagy szabad szoftverek útján.

Az előzetes döntéshozatallal érintett alapeljárásokban a jogvita tárgyát az képezte, hogy két lettországi magánjogi felsőoktatási intézmény, a Baltijas Starptautiskā Akadēmija (a továbbiakban: BSA) és a Stockholm School of Economics in Riga (a továbbiakban: SSE) 2019 és 2020 során egy-egy kutatás-fejlesztési projektjavaslatot nyújtott be a lett tudományos tanács (Latvijas Zinātnes padome, a továbbiakban: LTT) által meghirdetett pályázati felhívásra. Mindkét pályázó a lett jog szerint létrejött, korlátolt felelősségű társasági formában működő jogalany: a BSA állami akkreditációval rendelkező tudományos intézmény, az SSE egyszemélyes tagja a „Rīgas Ekonomikas augstskola – Stockholm School of Economics in Riga” elnevezésű alapítvány. A BSA egyetemi és nem egyetemi jellegű felsőoktatási szolgáltatásokat nyújt. Az SSE célja többek között a tudomány fejlesztése, és tevékenységei között szerepel az egyetemi és szakoktatás, valamint a gazdaságtudományok területén folytatott alap- és alkalmazott kutatás.

⁷ Nem érinti a nemzeti köz- és felsőoktatás nem gazdasági jellegét az a tény, hogy a tanulóknak vagy a szülőknek tandíjat vagy beiratkozási díjat kell fizetniük, amelyek hozzájárulnak a rendszer működési költségeihez, mivel az ilyen pénzügyi hozzájárulások gyakran a szolgáltatás valódi költségeinek csupán töredékét fedezik, és ezért nem tekinthetők a nyújtott oktatási szolgáltatás díjazásának. Az ilyen oktatási közszolgáltatásokat meg kell különböztetni azoktól a szolgáltatásoktól, amelyeket elsősorban a szülők vagy a tanulók befizetéseiből, illetve üzleti bevételekből finanszíroznak. Ez utóbbi oktatási tevékenység gazdasági jellegű.

⁸ Hatékony együttműködés: legalább két független fél közötti tudás- vagy technológia-cserére, vagy közös cél megvalósítására irányuló együttműködés, amelynek során a felek közösen határozzák meg az együttműködési projekt hatályát, hozzájárulnak annak végrehajtásához és megosztják annak kockázatait és eredményeit. Egy vagy több fél viselheti a projekt teljes költségét és így mentesítheti a többi felet annak pénzügyi kockázataitól. A szerződéses kutatás és a kutatási szolgáltatások nyújtása nem tekinthető együttműködési formának.

Az LTT mindkét pályázati kérelmet elutasította arra hivatkozással, hogy az igénylők nem tekinthetők olyan szervezetnek, amely elsődlegesen független tevékenységként végez kutatás-fejlesztést. Döntését arra alapozta, hogy a pályázati felhívásokra kizárólag olyan kérelmezők jelentkezhetnek, amelyek az uniós jog szerinti kutató-tudásközvetítő szervezetnek minősülnek. A két érintett szervezet esetében az LTT álláspontja szerint azért nem teljesül a hivatkozott fogalom, mivel

- a BSA üzleti forgalmának 84%-át az egyetemi tevékenységért kapott bevételek alkotják, és a BSA tevékenysége a Kft. társasági formára tekintettel haszonszerzésre irányul, ezért az gazdasági tevékenységnek minősül; valamint
- az SSE gazdasági és nem gazdasági jellegű tevékenységéből származó bevételeinek aránya 66% – 34%, és az SSE nem igazolta kérelmében, hogy az elsődleges (azaz nem gazdasági) tevékenységéből elért nyereségét teljes mértékben a nem gazdasági jellegű tevékenységébe fekteti be újra.

A két intézmény nem fogadta el az LTT döntését, és a nemzeti bírósághoz⁹ fordultak arra hivatkozva, hogy

- a BSA elsődleges tevékenységét független kutatási tevékenység képezi, és sem az uniós jog, sem a pályázati felhívás nem zárja ki azt, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezet gazdasági tevékenységet végezzen, valamint az értelmezés tárgyát képező fogalom nem foglalkozik a különböző tevékenységekből származó bevételek arányával,
- az SSE szerepel a tudományos intézmények nyilvántartásában, és az elsődleges tevékenysége nem gazdasági jellegű, továbbá a gazdasági tevékenységéből származó nyereséget ismételten a kutatóintézetként végzett elsődleges – nem gazdasági – tevékenységébe fekteti.

Az alapügyekben első- és másodfokon eljáró lett bíróságok nem tudtak egyértelműen állást foglalni a kutató-tudásközvetítő szervezetnek minősítéssel kapcsolatban felmerült körülményekről, így előzetes döntéshozatali eljárásban a Bírósághoz fordultak a csoportmentességi rendelet 2. cikk 83. pontjában meghatározott fogalom értelmezésére irányuló alábbi kérdésekkel.¹⁰

1. **Kutató-tudásközvetítő szervezetnek minősíthető-e egy olyan entitás, amelynek elsődleges céljai között szerepel a független tevékenységként végzett alap kutatás, ipari**

⁹ Elsőfokon a lett körzeti közigazgatási bíróság (Administratīvā rajona tiesa) járt el, az SSE ügye – az elutasító ítélettel szemben előterjesztett fellebbezés okán – a regionális közigazgatási bírósághoz (Administratīvā apgabalties) került.

¹⁰ A két ügy hasonlósága miatt a Bíróság a BSA ügy kapcsán feltett 1-2. kérdést, valamint az SSE üggyhöz tartozó 1-3. kérdéseket együttesen kezelte az Ítéletben. A BSA ügy 5. kérdésével pedig érdemben nem foglalkozott, mivel álláspontja szerint az hipotetikus jellegű, és nem találta alátámasztottnak azt, hogy a kérdés a jogvita eldöntéséhez szükséges.

kutatás vagy kísérleti fejlesztés, vagy e tevékenységek eredményeinek oktatás, közzététel vagy tudástranszfer útján széles körben történő terjesztése, ha **finanszírozása nagyobb részt a gazdasági tevékenységekből származó bevételekből történik?**¹¹

2. Alkalmazható-e a gazdasági és nem gazdasági tevékenységek finanszírozásának **(bevételek és kiadások) arányára vonatkozó követelmény ahhoz, hogy megállapítható legyen az, hogy az entitás tevékenységeinek elsődleges célja a független tevékenységként végzett** alap kutatás, alkalmazott kutatás vagy kísérleti fejlesztés, vagy e tevékenységek eredményeinek oktatás, közzététel vagy tudástranszfer útján széles körben történő terjesztése? Igenlő válasz esetén **mi a gazdasági és nem gazdasági jellegű tevékenységek megfelelő aránya** annak meghatározása során, hogy mi az entitás tevékenységeinek elsődleges célja?¹²
3. Szükséges-e az, hogy az érintett entitás **az elsődleges tevékenységéből származó bevételeket újra ugyanezen tevékenységbe fektesse be** ahhoz, hogy kutató-tudásközvetítő szervezetnek legyen tekinthető?¹³
4. Meghatározó kritériumnak minősül-e az **entitás tagjainak és részvényeseinek jogi formája, valamint az általuk végzett tevékenységek és az általuk követett célok esetleges haszonszerzési jellege** a kutató-tudásközvetítő szervezetként történő minősítés szempontjából?¹⁴

A Bíróság ítélete

Az érdemi válaszokat megelőzően a Bíróság a hatáskörének megállapításával foglalkozott. E tekintetben rögzítette, hogy jogosult az előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatására akkor is, ha az alapeljárás tárgyát képező tények nem tartoznak ugyan az uniós jog hatálya alá, de a nemzeti jog – jelen esetben a kutatás-fejlesztési projektek értékelési és finanszírozási eljárásáról szóló lett jogszabály – az uniós rendelet valamely rendelkezésére közvetlenül és feltétlenül utal.¹⁵

Bár az uniós rendeletek közvetlen hatállyal bírnak, véleményem szerint a Bíróság e megállapítása is erősíti azt a hazai gyakorlatot, hogy az állami támogatást megvalósító intézkedések részletesen tartalmazzák az alkalmazandó uniós állami támogatási szabályokat¹⁶, *a contrario* az állami támogatás hiányát alátámasztó körülményeket. A lett pályázati felhívásokhoz hasonlóan

¹¹ Ítélet 31. pontjának második bekezdése

¹² Ítélet 19. pontjának harmadik bekezdése

¹³ Ítélet 60. pontja

¹⁴ Ítélet 65. pontja

¹⁵ Ítélet 35. pontja

¹⁶ Az európai uniós versenyjogi értelemben vett állami támogatásokkal kapcsolatos eljárásról és a regionális támogatási térképről szóló 37/2011. (III. 22.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés bj) alpontja értelmében a támogatási intézkedés tartalmazza az adott támogatási kategóriára vonatkozó uniós állami támogatási szabályokat és a szabályok által előírt egyéb információkat.

a hazai kutatás-fejlesztési támogatásra irányuló pályázati kiírások – és az alapul szolgáló hazai jogszabályok¹⁷ – is általában közvetlenül rögzítik a kutató-tudásközvetítő szervezet fogalmát. Ez a gyakorlat egyrészt segíti a pályázókat a számukra releváns uniós szabályok megismerésében, jogbiztonsági szempontból pedig csökkenti a tiltott állami támogatás megvalósulásának lehetőségét.

Az első és második kérdésre adott válasz

A Bíróság a szóban forgó szervezet finanszírozási struktúráját és a bevétel-kiadás arányát, mint lehetséges minősítő körülmények értékelését a nyelvtani jogértelmezés (*interpretatio grammatica*) eszközeivel élve, hétköznapi és kontextuális értelmezéssel végezte el. Utalva a csoportmentességi rendelet vonatkozó preambulumbekzdéseire és az uniós szabályozás logikájára, a Bíróság megállapította, hogy **a fogalomban szereplő „elsődleges cél” megfogalmazás nem zárja ki azt, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezetek a KFI iránymutatás 19. pontjában említett tevékenységi körön kívül más, esetlegesen gazdasági tevékenységeket hasznoszerzési céllal végezzenek.**¹⁸

Az Ítélet szövegezése az elsődleges tevékenységeket „meghatározó jellegű”, a gazdasági tevékenységeket pedig „másodlagos” jelzővel illeti, azonban érdekes módon a Bíróság nem megy tovább annak megállapításán, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezet egyaránt végezhet gazdasági és nem gazdasági tevékenységet. Az Ítélet ugyanis nem említi a vegyes tevékenység mértéke tekintetében a bizottsági joggyakorlat alapján kimunkált *ún. 80-20 %-os szabályt.*¹⁹

A fogalom nyelvtani értelmezése során a Bíróság további két fontos pontosítást tett. Egyértelműen rögzítette, hogy a kizárólag oktatási és képzési tevékenységet folytató intézmények, amelyek általános jelleggel a tudomány aktuális állását terjesztik, anélkül, hogy azzal összefüggő kutatási tevékenységet végeznének, nem tekinthetők kutató-tudásközvetítő szervezetnek.²⁰ Megállapította továbbá, hogy csak olyan kutatási eredmények terjesztése alapozhatja meg az

¹⁷ Például a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap működtetésének és felhasználásának szabályairól szóló 380/2014. (XII. 31.) Korm. rendelet, vagy operatív programból történő finanszírozás esetén a 2014-2020 programozási időszakra rendelt források felhasználására vonatkozó uniós versenyjogi értelemben vett állami támogatási szabályokról szóló 255/2014. (X. 10.) Korm. rendelet.

¹⁸ Ítélet 47-48. pontjai

¹⁹ A KFI iránymutatás 20. pontja és a NoA 207. pontjához kapcsolódó 305. lábjegyzet alapján, ha egy kutatóhely vagy kutatási infrastruktúra csaknem kizárólag nem gazdasági tevékenységet végez, a teljes tevékenysége (így annak állami finanszírozása) kívül eshet az állami támogatási szabályok hatályaán, ha csupán járulékos mértékben, legfeljebb 20%-ban folytat gazdasági tevékenységet.

²⁰ Ítélet 51. pontja. Kizárólag oktatási tevékenység esetén a kedvezményezettnek nyújtandó támogatás a NoA 28-29. pontjai alapján kerülhet ki az állami támogatási szabályok hatálya alól, ha a támogatás az állam által felügyelt és finanszírozott oktatási rendszer keretében nyújtott oktatási szolgáltatásokhoz kapcsolódik.

effajta szervezatként történő minősítést, amely legalább részben az adott szervezet *saját kutatási tevékenységéből* eredően jött létre.²¹ A fentiekből következik, ha egy kutatóhely/egyetem az adott projektben csak más érdekében végez szerződéses kutatást (tehát az eredmény hasznosítására, terjesztésére nem jogosult), nem tekinthető kutató-tudásközvetítő szervezetnek akkor sem, ha az ilyen gazdasági jellegű szerződéses kutatási tevékenysége a fent említett 20%-os határ alatt marad.

Ezt követően a Bíróság rámutatott arra, hogy **a vizsgált fogalom szempontjából a gazdasági és nem gazdasági tevékenységekből származó bevételek aránya nem releváns**. A testület szerint ez abból vezethető le, hogy az érintett rendelkezés éppen ellenkezőleg kimondja, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezatként való minősítést a finanszírozás módjától és a szervezet közjogi vagy magánjogi jogállásától függetlenül kell elvégezni.²² E körben a Bíróság egyetértett a Bizottság, Lettország és az érdekelt félként bekapcsolódó Hollandia érvelésével, hogy a bevételek arányára vonatkozó kritérium önmagában torzított képet mutathat az adott szervezet elsődleges céljáról, például azért, mert az arányszám alábecsülheti egy csekély bevételt termelő tevékenység valódi jelentőségét a szervezet tényleges működésében. A Bíróság következtetése tehát egyértelműen az, hogy a minősítés szempontjából nem lehet meghatározó kritérium a két tevékenységből származó bevételek aránya. Ugyanakkor nem ellentétes a fogalommal az sem, ha a tagállamok ezt a szempontot is figyelembe veszik, de az nem lehet az egyedüli értékelt körülmény. Hasonlóan, a fogalomnak való megfelelés vizsgálatakor a rendelkezés lehetővé teszi valamennyi releváns kritérium – így például az érintett szervezetek alapszabályainak – figyelembevételét.²³ Ezzel a gyakorlattal ugyancsak találkozunk a hazai kiírásokban: a támogatást nyújtó általában felhívja a pályázók figyelmét, hogy a fogalomnak való megfelelést egyebek mellett az alapító okiratban foglaltak alapján is ellenőrzi.²⁴

A harmadik kérdésre adott válasz

Annak tisztázása után, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezetnek minősülő entitás gazdasági jellegű tevékenységet is végezhet, adódik a kérdés, hogy az üzleti nyereség sorsáról szabadon dönthet-e a fogalomnak való megfelelés szempontjából. E kérdés kapcsán a Bíróság egyértelművé teszi a csoportmentességi rendeletben rögzített fogalom és a KFI iránymutatás releváns rendelkezéseinek egymáshoz való viszonyát. Jóllehet a két jogszabály ugyanazt a fogalmat használja, a Bíróság leszögezi, hogy a KFI iránymutatás 19. pontjának b) alpontjában foglalt visszaforgatási kötelezettség követelményéből **nem vezethető le az, hogy a csoportmentességi rendelet alkalmazása során a kutató-tudásközvetítő szervezet valamennyi, elsődleges**

²¹ Ítélet 49. pontja

²² Ítélet 54. pontja

²³ Ítélet 52. pontja

²⁴ Lásd például a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által közzétett, „Piacvezérelt kutatás-fejlesztési és innovációs projektek támogatása” című 2021-1.1.3-PIACI KFI kódszámú pályázati felhívás 3.1. pont b) alpontjához tett 5. lábjegyzetet. <https://nkfi.gov.hu/palyazoknak/nkfi-alap/piacvezereelt-kfi-projektek-tamogata-2021-113-piaci-kfi/palyazati-felhivas>.

célú tevékenységeként definiált tevékenységéből származó esetleges nyereséget köteles lenne újra a nem gazdasági jellegű tevékenységének finanszírozására fordítani.²⁵ A 19. pont b) alpontjában előírt visszaforgatási kötelezettség csak azt a célt szolgálja, hogy meghatározza azt a feltételt, amikor a tudástranszferrel kapcsolatos tevékenység nem gazdasági jellegűnek tekinthető.²⁶

A negyedik kérdésre adott válasz

A kérdés megválaszolásának megalapozásaként a Bíróság utalt az állandó joggyakorlatra, miszerint az állami támogatási jog tulajdonsemleges, azaz egy entitás vállalkozásként való minősítése szempontjából csak az a döntő tényező, hogy az adott szervezet a piacon termékeket kínál-e vagy szolgáltatásokat nyújt-e a tevékenysége során. Ezzel összhangban a vizsgálat tárgyát képező fogalom **semmilyen korlátozást nem tartalmaz a kutató-tudásközvetítő szervezet tagjainak vagy részvényeseinek jogi formáját, a végzett tevékenységük és céljaik haszonszerzési vagy nonprofit jellegét illetően,**²⁷ így e körülmény nem szolgálhat meghatározó kritériumnak a minősítés során. Álláspontját illetően a Bíróság kiemelte azt a fogalomhoz kapcsolódó részletszabályt, hogy azok a vállalkozások, amelyek részvényesként vagy tagként döntő befolyással lehetnek egy kutatóhelyre, nem élvezhetnek preferenciális hozzáférést a szervezet által elért kutatási eredményekhez. Ez a rendelkezés is biztosítja, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezet független céllal végezzen kutatási tevékenységet, következésképpen a fogalom szempontjából közömbös az is, hogy tagjai esetlegesen haszonszerzési céllal működnek.

Az Ítélet értékelése

A Bíróság ítélete megerősítette, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezet az elsődleges célja mellett gazdasági tevékenységet is végezhet. Az ügyben adott válasszal tehát a Bíróság fenntartotta a Bizottság értelmezési keretét, amely a vizsgált fogalom kapcsán a hazai kutatás-fejlesztési támogatási intézkedések körében jellemzően nem volt kérdéses. Az, hogy a kutató-tudásközvetítő szervezetek vegyes tevékenységi körrel bírhatnak, a meghatározásból egyértelműen kiderül, hiszen különböző tevékenységek hiányában nem lenne értelmezhető a keresztf finanszírozás elkerülése érdekében előírt elkülönített nyilvántartás-vezetési kötelezettség.

Az Ítélet kétségtelen érdeme, hogy eligazítást ad a kutató-tudásközvetítő szervezetként minősítés során figyelembe vehető vagy közömbösnek tekintendő körülményekben, így megállapítja-

²⁵ A hatályos csoportmentességi rendelet 2. cikk 83. pontja szerinti fogalom nem tartalmaz visszaforgatási kötelezettséget, szemben a korábbi, 800/2008/EK rendelettel, melynek 30. cikkének 1. pontjában definiált „kutatási szervezet” esetében korábban előírás volt, hogy a szervezet valamennyi nem gazdasági tevékenységéből származó nyereségét újra kutatásra, az eredmények terjesztésére vagy oktatásba fektesse be.

²⁶ Ítélet 63. pontja

²⁷ Ítélet 68. pontja

sai hivatkozási alapot jelentenek a jövőben a kutatás-fejlesztésre irányuló támogatási intézkedéseknél annak alátámasztására, hogy mely entitások mentesülhetnek az uniós állami támogatási szabályok alkalmazása alól a fogalom alapján.

A kutató-tudásközvetítő szervezatként való minősítés tekintetében a Bíróság pontosító értelmezése szerint

- az ilyen szervezet elsődleges célja a független tevékenységként végzett saját alapkutatás, ipari kutatás vagy kísérleti fejlesztés, amit adott esetben a saját kutatási tevékenységével elért eredményének terjesztése egészít ki oktatás, közzététel vagy tudástranszfer útján, és mindezek nem zárják ki, hogy egyéb gazdasági (haszonszerző) tevékenységet is végezzen,
- a minősítés során nem követelhető meg, hogy a bevételeinek bizonyos hányada a nem gazdasági jellegű elsődleges tevékenységekből származzon, és a nyereségét nem köteles a nem gazdasági tevékenységére fordítani,
- nem tekinthető meghatározó minősítési kritériumnak a szervezet tagjainak és részvényeseinek jogi formája, sem az általuk végzett tevékenységek és céljaik haszonszerzési jellege.

Látható, hogy válaszaival a Bíróság nem kívánta szűkíteni a fogalom alkalmazhatósági körét, ugyanakkor az Ítélet kritikájaként említhető, hogy bár lehetősége lett volna rá, a testület a kutató-tudásközvetítő szervezetek egyes tevékenysége kapcsán nem szentelt különösebb figyelmet az ún. korlátozott mértékű gazdasági célú működés tartalmának részletezésére. A KFI iránymutatás 20. és a NoA 207. pontja ezzel kapcsolatban konjunktív minőségi és mennyiségi feltételeket ír elő:

- a gazdasági jellegű tevékenységnek közvetlenül kell kapcsolódnia a kutató-tudásközvetítő szervezet / kutatási infrastruktúra működéséhez, ahhoz feltétlenül szükségesnek kell lennie, vagy annak szorosan kapcsolódnia kell a szervezet elsődleges céljához (a fő nem gazdasági jellegű tevékenységekhez);
- mennyiségi kritériumként pedig a két különböző jellegű tevékenység során a szervezet ugyanazon erőforrásait (alapanyagok, felszerelések, munka- és állóeszközök) kell felhasználni, és a gazdasági célú használat mértéke nem haladhatja meg az érintett szervezet teljes éves kapacitásának 20%-át.

A Bizottság mindezig nem adott konkrét iránymutatást a szabályrendszer lényeges elemeiről, így arról, hogy mi tekinthető érintett szervezetnek, mint vetítési alapnak, és a 20%-os mértéket milyen kapacitásra (például használati időre, költségre / bevételre) vetítve kell számítani. A szabályozás ezzel teret enged az adott esetre leginkább alkalmazható módszer kialakítására, a gyakorlatban azonban ezen feltételek mérése és dokumentálása kapcsán merül fel leginkább kérdés a pályázók és a támogatást nyújtók oldalán. A tagállami jó gyakorlatok megismerése jelenthet segítséget a tiltott állami támogatást megvalósító intézkedések elkerülésére.

A KUTATÓHELYEKNEK NYÚJTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK AZ IFPEN JOGESET TÜKRÉBEN

DOBOS Edina - KOVÁCS Bence¹

Tárgyszavak: kutatás-fejlesztés, megvalósíthatósági tanulmány, csoportmentességi rendelet, kutató-tudásközvetítő szervezet, kutató-ismeretterjesztő szervezet, kutatóhely, gazdasági tevékenység, nem gazdasági tevékenység, keresztfinanszírozás

A tagállamok az egyes kutatás-fejlesztési projekteket jellemzően az uniós állami támogatási szabályok hatályán kívül „nem állami támogatásként”, vagy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 107. cikk (1) bekezdésében foglalt állami támogatás fogalmi elemek teljesülése esetén az általános csoportmentességi rendeletben² (a továbbiakban: ÁCSR) meghatározott feltételek betartása mellett támogatják.³ Az ÁCSR előnye, hogy az alkalmazásával nyújtott támogatás automatikusan a belső piaccal összeegyeztethetőnek minősül, az adott tagállam pedig mentesül az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése szerinti előzetes bejelentési kötelezettség alól. Ebből következően az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) esetjogát tekintve kisszámú olyan állami támogatási döntést találunk, amely K+F projektek támogatására vonatkozik.

A cikk tárgyát képező SA.59170 számú állami támogatási ügy⁴ eltér a szokásos támogatási struktúrától, tekintettel arra, hogy Franciaország a francia állam részére K+F tevékenységet végző – állami tulajdonú – entitásnak, illetve potenciálisan az entitás leányvállalatának nem az állami támogatási szabályok hatályán kívül, vagy az ÁCSR-ben meghatározottak szerint kívánt

¹ Dobos Edina és Kovács Bence az Andersen Adótanácsadó Zrt. (Andersen) munkatársai. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető az Andersen hivatalos álláspontjának.

² A Bizottság 651/2014/EU rendelete a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról.

³ A Bizottság által 2022. szeptember 6-án közzétett „State aid Scoreboard 2021” 6.1. pontja szerint, a Bizottsághoz érkezett jelentések alapján a tagállamok 2020-ban összesen 4376 esetben tettek támogatási intézkedést az ÁCSR-ben meghatározott szabályok betartása mellett, ami az összes aktív intézkedés 63%-át jelentette. Összességében a jóváhagyásra bejelentett intézkedések száma 2014 és 2019 között csökkenő tendenciát mutatott (a 2014. évi 1829 aktív intézkedésről 2019-ben 1015-re csökkent), majd 2020-ban a világválságra tekintettel meghozott támogató intézkedések miatt ugrásszerű növekedés volt tapasztalható (2020-ban összesen 1336 aktív bejelentett intézkedés). In: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2022-09/state_aid_scoreboard_note_2021.pdf (Letöltés: 2023. március 5.).

⁴ A Bizottság (EU) 2021/8653 határozata (2021. november 26.) az IFPEN és az Axens között létrejött kutatási keretmegállapodáshoz nyújtott támogatásról (a továbbiakban: SA.59170).

közpénzt folyósítani, hanem közvetlenül fordult a Bizottsághoz jóváhagyásért. Másrészt a támogatás nem konkrét kutatás-fejlesztési projektekre, hanem az entitások között létrejött ipari kutatási megállapodásra és annak keretében megvalósított együttműködési tevékenységre vonatkozott. Jelen cikk célja a kapcsolódó uniós állami támogatási szabályok, illetve a konkrét eset bemutatása, ami akár hazai támogatási programok esetén is analógiaként szolgálhat.

A kutatóhelyekre és azok finanszírozására vonatkozó állami támogatási szabályok

Az SA.59170 számú ügyben hozott határozat – hasonló finanszírozási struktúrákra potenciálisan alkalmazható – megállapításainak részletes vizsgálata előtt feltétlenül szükséges az ÁCSR, illetve a döntéskor hatályos K+F tevékenységekhez nyújtott állami támogatások keretrendszer⁵ (a továbbiakban: Keretrendszer) fontosabb szabályainak ismertetése a kutatás-fejlesztési projektekre és a támogatni kívánt entitásra⁶ (a továbbiakban: Kutatóhely) vonatkozóan. Ez azért is indokolt, mert a bizottsági értékelés során több tényező is kiemelt jelentőséggel bírt: egyrészt a támogatott entitások által folytatott kutatás-fejlesztés jellege, másrészt annak meghatározása, hogy a tevékenység eredménye mennyiben lehet alkalmas piaci hasznosításra (és kapcsolódhat hozzá piaci szereplők általi investíció), harmadrészt pedig az, hogy a kutatásokat jellemző nagyfokú bizonytalanság okán az állami beavatkozás indokolt-e.

Az említett jogszabályok értelmében a Kutatóhely *„közjogi vagy magánjogi értelemben jogi formájától vagy finanszírozási módjától függetlenül olyan entitás (pl. egyetem vagy kutatóintézet, technológiatranszfer-ügynökség, innovációközvetítő, valós és/vagy virtuális együttműködést kínáló kutatóorientált entitás), amelynek elsődleges célja a független tevékenységként végzett alapkutatás, ipari kutatás vagy kísérleti fejlesztés, és/vagy e tevékenységek eredményeinek oktatás, közzététel vagy tudástranszfer útján széles körben történő terjesztése”*.⁷

A fogalom három kutatási tevékenységi formát említ, amelyek elsődleges célként és független tevékenységként végzett kutatásként kell, hogy az entitásnál megjelenjenek. Ezeknek a kutatási tevékenységi formáknak az elhatárolása korántsem egyszerű és egyértelmű feladat –különösen az „ipari kutatás” és a „kísérleti fejlesztés” esetében, azonban az alkalmazandó szabályok szempontjából kiemelten fontos a kategorizálás.⁸

⁵ Kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszeréről szóló 2014/C 198/01 számú bizottsági közlemény. A Bizottság 2022. október 19-én fogadta el a „Kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszeréről szóló 2022/C 414/01 számú bizottsági közleményt”, amelynek a feldolgozott esettel kapcsolatos rendelkezései tartalmukban nem változtak.

⁶ Az ÁCSR kutató-tudásközvetítő szervezet, a Keretrendszer kutató-ismeretterjesztő szervezet (kutatóhely) fogalmakat használ.

⁷ ÁCSR 2. cikk 83. pont és Keretrendszer 15. pont ee) alpont.

⁸ Érdemes gyakorlati szempontból, példákon keresztül megközelíteni a kérdéskört, tekintettel arra is, hogy a definíciók (hasonlóan magukhoz a támogatott projektekhez) a gyakorlatban átfedéseket tartalmazhatnak. Példák vonatkozásában a segítségünkre lehet a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által megjelentetett „Frascati Kézikönyv” (OECD: Frascati Manual 2015 - Guidelines for Collecting and Reporting Data on

Az „alapkutatás” olyan „*kísérleti vagy elméleti munka, amelyet elsősorban a jelenségek vagy megfigyelhető tények háttérével kapcsolatos új ismeretek megszerzésének érdekében folytatnak, anélkül, hogy kilátásba helyeznék azok közvetlen üzleti alkalmazását vagy felhasználását*”.⁹ Fontos hangsúlyozni, hogy a tevékenységet végző(k) tudattartalmát, a projekt irányát és időtartamát meghatározva dönthető el, hogy a tevékenység beletartozik-e az alapkutatás kategóriájába. Jó példa lehet erre a globális felmelegedés mértékének vagy az emberi DNS bázissorrendjének meghatározása. Nem kizárt, hogy a közkincsé tett kutatási eredményeket a jövőben egy ipari szereplő konkrét termék gyártása során felhasználja, azonban nem beszélhetünk célzott kutatásról, amelynél a megrendelő mondja meg, mi történjen a kutatás eredményével. Ezek a célzott kutatási projektek az alapkutatási tevékenységhez képest jellemzően rövidebb kifizetésűek, csak néhány évet vesznek igénybe.¹⁰

Az „ipari kutatás”, illetve a „kísérleti fejlesztés” fogalmát együtt érdemes vizsgálni. A két kategória gyakorlati elkülönítése igencsak nehézkes, azonban szükséges – többek között – a Bizottság általi engedélyeztetés során a versenytorzító hatás szempontjából, az ÁCSR alapján nyújtott támogatásoknál a támogatásmaximum meghatározásához, illetve az elszámolható költségek kategorizálásához.

Az ipari kutatás olyan „*tervezett kutatás vagy kritikus vizsgálat, amelynek célja új ismeretek és szakértelem megszerzése új termékek, eljárások vagy szolgáltatások kifejlesztéséhez, vagy a létező termékek, eljárások vagy szolgáltatások jelentős mértékű fejlesztésének elősegítéséhez. Magában foglalja komplex rendszerek összetevőinek létrehozását, és beletartozhat a prototípusok laboratóriumi környezetben vagy létező rendszerekhez szimulált interfésszel rendelkező környezetben történő megépítése, valamint kísérleti sorozatok gyártása, amennyiben ez az ipari kutatáshoz és különösen a generikus technológiák ellenőrzéséhez szükséges*”.¹¹

Ezzel szemben kísérleti fejlesztés alatt olyan tevékenységet értünk, amelynek célja „*a meglévő tudományos, technológiai, üzleti és egyéb, vonatkozó ismeretek és szakértelem megszerzése, összesítése, alakítása és felhasználása új vagy javított termékek, eljárások vagy szolgáltatások kidolgozása céljából. Ide tartozhatnak például az új termékek, eljárások vagy szolgáltatások fogalmi meghatározását, megtervezését és dokumentálását célzó tevékenységek is*”.¹²

Research and Experimental Development), mely gyakorlati iránymutatásként a kutatás-fejlesztés elfogadott nemzetközi definícióit és tevékenységeit elemzi és osztályozza. Ezzel megkönnyíti a K+F tevékenységek, illetve az abba nem sorolható résztevékenységek azonosítását, egymástól elhatárolását, emellett törekszik a K+F szolgáltatási szektor statisztikájának tökéletesítésére a különféle módszertani ajánlások és irányelvek megszilárdításával.

⁹ ÁCSR 2. cikk 84. pont / Keretrendszer 15. cikk m) pont.

¹⁰ Lovász László: Alapkutatási kiskaté - Lovász László írása a felfedező kutatások fontosságáról, Magyar Tudományos Akadémia, 2019. március 18. https://mta.hu/tudomany_hirei/alapkutatasi-kiskate-108879 (Letöltés: 2023. február 5.).

¹¹ ÁCSR 2. cikk 85. pont / Keretrendszer 15. cikk q) pont.

¹² ÁCSR 2. cikk 86. pont / Keretrendszer 15. cikk j) pont.

A különbségek vonatkozásában segítségünkre lehet a már említett Frascati Kézikönyv, amely egyrészt a kutatás-fejlesztés eredményének általános alkalmazhatóságát, másrészt az újszerűsége törekvést említi. Szintén orientál a technológiai fejlesztési szintek (Technology readiness level, a továbbiakban: TRL) mérésére született klasszifikáció, amely az egyes projektek készültségi fokát 9 szintre sorolja be. Az alapkutatás TRL 1, az alkalmazott kutatás TRL 2-4, a kísérleti fejlesztés pedig TRL 5-8 szinteknek feleltethető meg.¹³

Általánosan elmondható, hogy a kísérleti fejlesztés eredménye szűkebb körben alkalmazható és hasznosítható, mint az alkalmazott kutatásé, ugyanakkor a produktum (kísérleti fejlesztés esetében jellemzően termék) piacra lépése is jobban valószínűsíthető. Előbbi esetében a hangsúly a problémára adott megoldás – adott területen jártas szakember számára – nyilvánvaló jellegén, utóbbi esetében az új ismeretek megszerzésén van.¹⁴

A Kutatóhelyek állami támogatása uniós szinten a már említett három jogforráson nyugszik. Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése rögzíti az állami támogatás fogalmi elemeit teljesítő támogatási intézkedések általános tilalmát. A Keretrendszerben a Bizottság azokat a szabályokat határozza meg, amelyek mentén értékeli az adott támogatási intézkedést az összeegyeztethetőség szempontjából, az ÁCSR pedig rögzíti azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén a Bizottság egy kutatás-fejlesztési projektekhez nyújtott támogatást külön bejelentés (előzetes értékelés) nélkül a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekint.

A szabályozás logikája mentén haladva világossá válik, hogy az állami támogatásban részesülő Kutatóhelyek esetén az elsődleges vizsgálati szempont az adott entitás által folytatott tevékenység(ek) gazdasági, vagy nem gazdasági jellege, ezek egymáshoz viszonyított aránya és elkülöníthetősége. Az entitás jogállása, tevékenységének profitorientált vagy nonprofit jellege irreleváns. A Keretrendszer nem ad taxatív felsorolást a nem gazdasági tevékenységek köréről, csupán példálózó jelleggel említi a független tevékenységként végzett kutatást, az oktatási vagy egyéb tudástranszferrel kapcsolatos tevékenységet. Minden esetben egyedileg kell tehát minősíteni a támogatni kívánt tevékenységeket.¹⁵

¹³ A TRL mérési módszert a NASA dolgozta ki 1974-ben, az eredeti definíció a fejlesztési szakaszok hét szintjét tartalmazta. A jelenlegi, a NASA és az Európai Unió által elfogadott definíció már kilenc szintet tartalmaz, amelyek a következők: TRL 1 – ötlet, elv; TRL 2 – alapkutatás; TRL 3 - technológia kialakítása; TRL 4 - alkalmazott kutatás, az első laboratóriumi előállítás; TRL 5 - kis skálán működő prototípus; TRL 6 - nagy skálájú prototípus; TRL 7 - prototípus rendszer; TRL 8 – demonstrációs rendszer; TRL 9 – kereskedelmi rendszer kialakítása. In: https://www.nasa.gov/directorates/heo/scan/engineering/technology/technology_readiness_level (Letöltés: 2023. március 2.).

¹⁴ Egy konkrét példán keresztül szemléltetve a három kategória közti különbségeket, a gazdasági növekedés regionális változatait meghatározó tényezők elméleti vizsgálata alapkutatásnak minősül, amennyiben azonban a kutatást a kormány gazdaságpolitikai irányvonalának kialakítása érdekében végzik, már alkalmazott (ipari) kutatásról beszélünk. A kutatás nyomán felismert törvényszerűségeken alapuló operációs modellek kidolgozása, amelyek célja a regionális egyenlőtlenségek mérséklése, kísérleti fejlesztésnek minősül.

in: dr. Király Eszter: A társaságiadó-törvény K+F kedvezményei. <https://docplayer.hu/23167864-1-az-alapkutatás-alkalmazott-kutatás-es-a-kísérleti-fejlesztés-fogalma.html> (Letöltés: 2023. február 5.).

¹⁵ Keretrendszer 19. cikk.

Amennyiben a vizsgált kutatóhely egyaránt folytat gazdasági és nem gazdasági tevékenységet, utóbbi állami finanszírozása nem tartozik az állami támogatási szabályok hatálya alá, feltéve, hogy a két tevékenység – jellegét, költségeit, finanszírozását és bevételeit tekintve – egyértelműen elkülöníthetők, ezáltal a gazdasági tevékenység kereszttámogatása kizárt.¹⁶ Az ilyen egyes tevékenységet végző Kutatóhely esetében a teljes (gazdasági és nem gazdasági) tevékenység állami finanszírozása kívül eshet az állami támogatási szabályok hatályán, ha a Kutatóhely gazdasági tevékenysége csupán járulékos marad. Ez akkor teljesül, ha a gazdasági tevékenység

- közvetlenül kapcsolódik a Kutatóhely működéséhez és ahhoz feltétlenül szükséges, vagy
- szervesen kapcsolódik a fő nem gazdasági tevékenységéhez, és a hatálya korlátozott.

A Keretrendszer alapján akkor teljesülnek ezek a feltételek, amennyiben a gazdasági tevékenység ugyanazokat az inputokat (pl. alapanyagokat, felszereléseket, munka- és állóeszközöket) használja fel, mint a nem gazdasági tevékenység. A Keretrendszer számszerűsített korlátokat is állít: a járulékoság esete akkor áll fenn, ha a gazdasági tevékenységre évente alokált kapacitás nem haladja meg a Kutatóhely teljes éves kapacitásának 20%-át.¹⁷ A teljes éves kapacitásadatokat a tényleges használatot kell, hogy tükrözzék, nem az elméleti kapacitásokat.¹⁸ A járulékos gazdasági tevékenységre jó példa lehet az az eset, amikor a Kutatóhely eseti jelleggel a laboratóriumaikat vagy berendezéseit adja bérbe ipari partnereinek, valamint az, ha a Kutatóhely nem független céllal, hanem a szerződéses partnerének folytat kutatást anélkül, hogy az elért eredmény széleskörű terjesztésére jogosult lenne.

Azokban az esetekben, amikor a járulékos mértékben végzett gazdasági tevékenység feltételei nem teljesülnek, azaz a Kutatóhely tevékenységének költségvetési finanszírozása állami támogatást valósít meg az EUMSZ 107. cikk értelmében, az ÁCSR-t alkalmazva egy K+F projekthez nyújtott támogatása akkor mentesül a bejelentési kötelezettség alól, ha a projekt támogatott része teljes egészében az általunk már tárgyalt három kategória, az alapkutatás, ipari kutatás, kísérleti fejlesztés vagy a még nem ismertett megvalósíthatósági tanulmány alá tartozik.¹⁹ Utóbbi alatt olyan, az adott terület szakemberei által, jellemzően több éves munkafolyamat eredményeként kimunkált dokumentumot értünk, amely objektív szempontok alapján elemzi az adott projekt előnyeit, hátrányait, illetve az abban rejlő potenciált, támogatva ezzel a projektet megvalósítani kívánt személyek döntéseit.

Természetesen nem elegendő, ha a kutatási projekt tartalma az említett kategóriák közé besorolható, a támogatásnak az ÁCSR további feltételeit is teljesítenie kell. Az ÁCSR maximális

¹⁶ Keretrendszer 18. cikk.

¹⁷ Keretrendszer 20. cikk.

¹⁸ European Commission: General Block Exemption Regulation (GBER) Frequently Asked Questions March 2016 question 230.

¹⁹ ÁCSR 25. cikk (1)-(2) bekezdés.

támogatási összeget (bejelentési határérték) határoz meg,²⁰ amelynek átlépése esetén az adott finanszírozás nem mentesíthető a bejelentési kötelezettség alól, és azt a Bizottság a Keretrendszer alapján értékeli. Hangsúlyozandó továbbá, hogy bizottsági bejelentés nélkül kizárólag az ÁCSR-ben meghatározott elszámolható költségek támogathatók. Ilyen költség lehet például a kutatóknak fizetett munkabér, a kutatási eszközök beszerzési költsége vagy a projekt megvalósítási helyéül szolgáló laboratórium költségei.²¹

A kutatás-fejlesztési tevékenység kategóriái tekintetében meghatározott maximális támogatási intenzitások – a módosító körülmények (pl. méretbeli bónuszok,²² hatékony együttműködés, kkv-k részvétele) nélkül – alapkutatás esetén 100%, ipari kutatás és megvalósíthatósági tanulmány esetén 50%, kísérleti fejlesztésnél pedig 25%. A bejelentési határértékek és az intenzitások is jól tükrözik az egyes kutatási kategóriák tartalmát, vagyis azt, hogy a tevékenység során keletkező produktum mennyire áll közel a piaci hasznosításhoz. Ennek megfelelően az ÁCSR a legalacsonyabb kockázatot magában hordozó, és így a legalacsonyabb megengedhető támogatási intenzitást és bejelentési határértéket a piaci szereplők finansziális érdekeit leginkább szolgáló kísérleti fejlesztéshez kapcsolja. Fontos kiemelni, hogy ipari kutatás és kísérleti fejlesztés esetén a támogatási intenzitás – a méretbeli bónuszokra is figyelemmel – maximum 80%-ig további 15%-kal emelkedhet abban az esetben, ha egy vállalkozás és egy (vagy több) kutatóhely között valósul meg, utóbbi pedig viseli az elszámolható költségek minimum 10%-át.²³

A vizsgált állami támogatási határozat

A jelen cikk fókuszát képező támogatási konstrukcióban érintett felek: Franciaország, mint támogatást nyújtó, valamint az Institut Français du Pétrole Énergies Nouvelles (a továbbiakban: IFPEN) francia állami kutatóintézet és annak leányvállalata az Axens société anonyme (a továbbiakban: Axens).²⁴

Az IFPEN független állami kutatás-fejlesztési tevékenységet (azaz nem gazdasági tevékenységet) folytat, amelynek középpontjában innovatív technológiák és anyagok kifejlesztése áll, többek között a fenntartható közlekedés, illetve a dekarbonizáció jegyében. A fő nem gazdasági tevékenységek mellett azonban az IFPEN gazdasági céllal például berendezéseket és helyiségeket ad bérbe, jogi szolgáltatásokat nyújt, szerződéses kutatásokat végez. Az Axens az IFPEN ipari részlegének kiszervezése révén jött létre, kizárólag gazdasági tevékenységet folytat és a kőolaj-finomítási ágazatban kínál megoldásokat többek között a kőolaj és a biomassza tisztább

²⁰ Alapkutatás esetén 40 millió, ipari kutatás esetén 20 millió, kísérleti fejlesztés esetén 15 millió, megvalósíthatósági tanulmány esetén 7,5 millió eurónak megfelelő forintösszeg.

²¹ ÁCSR 25. cikk (3) bekezdés.

²² A támogatási intenzitás mikro- és kisvállalkozásnál további 20%-kal, középvállalkozásnál további 10%-kal növelhető.

²³ ÁCSR 25. cikk (5)-(7) bekezdés

²⁴ SA.59170 számú döntés (1) bekezdés

üzemanyagokká történő átalakítására.²⁵ Ahogyan majd látható, a kiszervezés révén kialakított struktúra az állami támogatási értékelés során kiemelt jelentőséggel bírt a tekintetben, hogy a gazdasági és nem gazdasági tevékenységeket mely entitás szintjén szükséges vizsgálni. Az IFPEN 2003 óta állami forrásból finanszírozott.

Az eset – a korábbiakban már említettek szerint – azért is érdemel kiemelt figyelmet, mert az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése alapján tett bejelentés tárgya nem egy adott kutatás-fejlesztési projekt, és így nem a bemutatott kutatási kategóriák (alapkutatás, alkalmazott kutatás és kísérleti fejlesztés) szerinti minősítés, hanem maga az IFPEN és az Axens között (a tevékenység kiszervezése időpontjában, 2001-ben) létrejött ipari kutatási megállapodás (a továbbiakban: Megállapodás) volt.

A Bizottság már korábban is vizsgálta a felek szerződését. Elsőként 2008-ban hozta meg SA.20292 szám alatt pozitív döntését (a továbbiakban: Első határozat), majd ezt újította meg 2012-ben SA.33491 szám alatt (a továbbiakban: Második határozat). A Második határozat a megállapodást 2020 végéig minősítette az uniós joggal összeegyeztethetőnek. A legutóbbi bejelentés annak további 10 évvel történő meghosszabbítására vonatkozott, amelynek kapcsán a Bizottság SA.59170 szám alatt hozott döntést (a továbbiakban: Harmadik határozat).²⁶

A Megállapodás értelmében az Axens szénhidrogénekre, azok származékaira, helyettesítőire vonatkozóan végez kutatásokat, amely tevékenység célja az említett anyagok felhasználásához kötődő tudományos ismeretek bővítése és a kapcsolódó ipari technikák fejlesztése (az említett tevékenység a leányvállalat kizárólagos hatáskörébe tartozik). A gyakorlatban ez például megújuló szénforrásokból történő üzemanyag és petrokémiai alapanyag előállításra, szén-dioxid leválasztásra, a körforgásos gazdaságban alkalmazott technológiákra irányuló kutatásokat takar, amelyek Franciaország szerint egyaránt nemzeti és uniós klímapolitikai célokat is szolgálnak.²⁷

A Megállapodás keretszerződésként rögzíti a felek közös kutatási projektjeire vonatkozó legfontosabb feltételeket, így – többek között – az IFPEN-nek az Axens által a licenyszerződések szerint fizetendő jogdíjak, a kutatási kapacitásához és együttműködési tevékenységeihez való hozzáférésért járó díjazás mértékét, valamint az IFPEN kutatás-fejlesztési tevékenysége révén létrejött eredmények Axens általi hasznosítási lehetőségeit. A Megállapodás értelmében az Axens jogosult a tevékenység révén létrejött szellemi tulajdon al-licencre adására (többek között a kidolgozott eljárások kapcsán mérnöki szolgáltatások nyújtására, szabadalmi licenc formájában a kapcsolódó technológiák felhasználási jogának átadására) korlátozás nélkül bármely harmadik személynek. A fentiekén túlmenően a felek a szerződésben egymás javára elővásár-

²⁵ SA.59170 számú döntés (5)-(8) bekezdés

²⁶ SA.59170 számú döntés (2)-(4) bekezdés

²⁷ SA.59170 számú döntés (19)-(22) bekezdés

lasi jogot alapítottak, amely alapján az Axens más leányvállalatokat megelőzően jogosult a kutatási projektek közös végrehajtására, az IFPEN-nek pedig elővásárlási joga van minden olyan kutatási munkára, amelyet az érintett leányvállalat kívánna elvégezni.²⁸

A háttér ismeretében az IFPEN és az Axens közötti együttműködést két aspektusból érdemes vizsgálni, amennyiben a Bizottság más, hasonlóan kialakított kutatás-fejlesztési jogviszonyra is vonatkoztatható megállapításait szeretnénk számba venni. Egyrészt vizsgálnunk kell, hogy a Bizottság az együttműködést milyen szempontok alapján minősítette az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdés hatálya alá tartozó állami támogatásnak, másrészt azt, hogy milyen körülményeket vizsgált a finanszírozás belső piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése során.²⁹

Az intézkedés állami támogatásként történő azonosítása

A Keretrendszer már ismertetett szabályai szerint azon Kutatóhelyek esetében, amelyek egyaránt folytatnak gazdasági és nem gazdasági tevékenységet, elsősorban annak vizsgálata szükséges, hogy a két tevékenység mennyiben különíthető el, megvalósul-e kereszttámogatás, amelynek révén az alapvetően „out of scope” nem gazdasági tevékenység támogatása is bejelentési kötelezettség alá eshet (tekintettel a gazdasági tevékenységgel fennálló kapcsolatra).

A Bizottság a Harmadik határozatában rögzítette, hogy az IFPEN és az Axens közötti Megállapodás hatálya alá tartozó tevékenységek és kapcsolat nem tartoznak a nem gazdasági tevékenységek közé, amennyiben azok az Axens általi kereskedelmi hasznosítást eredményeznek.³⁰ Ez a megállapítás megerősíti a 2008-ban felállított érvrendszert, amelynek mentén a Bizottság az IFPEN finanszírozását kezdettől állami támogatásnak minősíti. Ezek az érvek a következők:

- az IFPEN-nek nyújtott állami finanszírozás nem tesz különbséget az IFPEN Axens tevékenységi körén kívüli, nem gazdasági jellegű tevékenységeinek és a kizárólag az Axens tevékenységi körébe tartozó tevékenységeinek támogatását illetően (a Bizottság az IFPEN utóbbi tevékenységeit gazdasági tevékenységnek minősítette, tekintettel arra, hogy azok az Axens általi kereskedelmi hasznosításra irányulnak).
- az Axens nem különíthető el az anyavállalatától, a két entitást – a köztük lévő gazdasági integráció szintjére tekintettel – gazdasági egységet képez,
- az Axens gazdasági tevékenységének kereszttámogatása az IFPEN nem gazdasági tevékenységeinek állami finanszírozása révén valósul meg.

Az utolsó pontot érdemes részletesen is vizsgálni. A legtöbb támogatás esetén a keresztf finanszírozás kizárása jelenti bizonyítási szempontból a legnagyobb kihívást a tagállamok számára.

²⁸ SA.59170 számú döntés (24)-(27) bekezdés

²⁹ Phedon Nicolaidis: Economic Activities of a Research Organisation (Part I), Lexxion Publisher, 26. July 2022. <https://www.lexxion.eu/en/stateaidpost/economic-activities-of-a-research-organisation-part-i/> (Letöltés: 2023. február 6.)

³⁰ SA.59170 számú döntés (8) bekezdés

Tisztán csak nem gazdasági tevékenységet folytató, vagy a gazdasági és nem gazdasági tevékenységeit teljes mértékben – személyzetre, infrastruktúra elemekre és bevételekre kiterjedően – elkülönítő entitásokkal ritkán találkozunk. A Bizottság megállapítását az IFPEN-nek fizetett díjazás mértékére tette, amely elmaradt a piaci átlagtól. Az anyavállalat pénzügyi beszámolóit vizsgálva rögzítette, hogy az IFPEN tevékenységét az Axens kizárólagos területén nem teljes mértékben saját forrásokból (az Axens pénzügyi hozzájárulásaiból), hanem részben a francia államtól kapott támogatásból finanszírozták. Megállapította továbbá, hogy a gazdasági tevékenységek finanszírozása – és így az állami támogatásként történő azonosítás – kizárásának elengedhetetlen feltétele ugyan az elkülönített számviteli nyilvántartás megléte, önmagában azonban nem elegendő, a kutatóhely tevékenysége gazdasági részének viselnie kell a vele kapcsolatban felmerülő valamennyi költséget.³¹

Mivel a felek között kialakított kapcsolatban ez a követelmény nem teljesült, ezért az intézkedés állami támogatást testesít meg, amelyet azonban a Bizottság – a Franciaországot terhelő éves jelentéstételi kötelezettség betartása mellett – az Első határozatában az akkori (1996. évi) keretrendszerrel összeegyeztethetőnek minősített, a 2012-ben született határozatban pedig lényegében változatlan tényállás mellett hagyta azt jóvá, majd döntését a most vizsgált esetben is azonos alapokra helyezte.³²

Az intézkedés belső piaccal összeegyeztethetősége

A Bizottság vizsgálata során számba vette a bejelentett intézkedés pozitív és negatív hatásait, szem előtt tartva a Keretrendszer által lefektetett alapelvet. E szerint az állami támogatások csak abban az esetben egyeztethetők össze a belső piaccal, amennyiben nem vezethetnek a verseny és a kereskedelem jelentős torzulásához, továbbá azok esetleges negatív hatásait – a közös érdekű célokhoz való hozzájárulás tekintetében – ellensúlyozzák a pozitív hatások (az intézkedés teljesíti az úgynevezett „egyensúly tesztet”).³³

Pozitív hatásként értékelte a Bizottság, hogy az intézkedés várhatóan előnyökkel jár egyaránt az IFPEN és az Axens K+F tevékenységét illetően (pl. a szabadalmak számát tekintve), illetve tovagyűrűző (szintén pozitív) hatása lehet az anya és leányvállalattal együttműködő harmadik személyekre nézve. Rögzítette továbbá, hogy nemzeti szinten a támogatás összhangban áll Franciaország kutatási és alacsony szén-dioxid-kibocsátási stratégiájával, az Európai Unió szintjén pedig – többek között – az Európai zöld megállapodással, amelynek célja, hogy Európa az éghajlatváltozás elleni küzdelem jegyében 2050-re klímasemleges kontinenssé váljon.³⁴

³¹ SA.59170 számú döntés (11)-(12) bekezdés

³² SA.59170 számú döntés (13) bekezdés

³³ Phedon Nicolaidis: Economic Activities of a Research Organisation (Part II), Lexxion Publisher, 2. August 2022. <https://www.lexxion.eu/en/stateaidpost/economic-activities-of-a-research-organisation-part-ii/> (Letöltés: 2023. február 6.)

³⁴ SA.59170 számú döntés (87)-(89) bekezdés

A negatív hatásokat tekintve a Bizottság az alábbi három szempont mentén végezte el a vizsgálatot:

- Az állami beavatkozás szükségessége körében vizsgálta, hogy az IFPEN és az Axens között létrejött ipari kutatási megállapodás alapján megvalósuló K+F projektek állami támogatás nélkül, piaci viszonyok mellett megvalósulnának-e. Megállapította, hogy a K+F tevékenységeket nagyfokú bizonytalanság jellemzi, a magánbefektetők vonakodnak az ilyen jellegű projektek támogatásától (különösen akkor, ha a tevékenység eredményének piacra lépése még távol van, mint az ipari kutatások esetében). A Bizottság mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a K+F-projektek finanszírozására nem áll rendelkezésre kielégítő megoldás, azok állami támogatása szükséges lehet a K+F tevékenység növeléséhez az Unióban.³⁵
- A támogatási intézkedés megfelelősége kapcsán a Bizottság azt vizsgálta, hogy a finanszírozási forma mennyiben alkalmas a K+F tevékenység növelésére, illetve van-e olyan más, azonos (vagy akár kedvezőbb) hatásfokkal működő eszköz, amely kevésbé torzítja a versenyt. Álláspontja szerint az IFPEN-nek nyújtott támogatás megfelel az említett kritériumoknak. Egyrészt azért, mert más (állami támogatástól eltérő) szakpolitikai eszközök hozzájárulnak ugyan a piaci kudarcok leküzdéséhez, önmagukban azonban nem elegendőek ehhez (ezeket az eszközöket egységesen, globális szinten kellene alkalmazni). Másrészt azért, mert – az intézkedés eddigi pozitív hatásai, illetve az állami juttatás összegének folyamatos csökkenése alapján – jelenleg nincs más olyan eszköz, amely kevésbé torzítaná a versenyt.³⁶
- Utolsó szempontként a Bizottság a támogatás arányosságát és intenzitását vette számba. Döntésében utalt egyrészt a Keretrendszer 73. cikkére, amely szerint *„a támogatás összegét a támogatható költségek előre meghatározott köréhez viszonyítva kell megállapítani, és annak e támogatható költségek egy bizonyos hányadára kell korlátozódnia”*, másrészt a Keretrendszer I. számú melléklete szerinti, a K+F projektek kapcsán támogatható költségkategóriákra, továbbá a 2. számú mellékletben – a nagyvállalatok esetén - az ipari kutatásokra és megvalósíthatósági tanulmányokra meghatározott 50%-os maximális támogatási intenzitásra. Végző soron a bejelentett intézkedést arányosnak találta, tekintettel arra, hogy a francia hatóságok megerősítették, hogy a program keretében nyújtott támogatás nem halmozható más támogatásokkal és korlátlan állami garancia mellett vállalták, hogy a támogatási intenzitások túllépésére közvetve sem kerül sor (a Franciaország által összeállított éves jelentések alapján a tényleges támogatási intenzitás a 2015. évi 14,5%-ról 2019-re 2,2%-ra csökkent).³⁷

A fentiek fényében a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a bejelentett intézkedés – tekintettel arra, hogy megfelel a Keretrendszer összeegyeztethetőségi követelményeinek – az

³⁵ SA.59170 számú döntés (93)-(97) bekezdés

³⁶ SA.59170 számú döntés (98)-(108) bekezdés

³⁷ SA.59170 számú döntés (110)-(116) bekezdés

EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján összeegyeztethető a belső piaccal, és anélkül járul hozzá bizonyos gazdasági tevékenységek fejlődéséhez, hogy a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben hátrányosan befolyásolná.³⁸

A Bizottság döntésének értékelése, analógiaként történő alkalmazhatósága

Az SA.59170 számú döntés (és a Bizottság korábbi két jóváhagyó határozata) több okból is kiemelt figyelmet érdemel. Egyrészt az alapul szolgáló bejelentés a szokásostól eltérő módon nem projekt(ek)re, hanem kiszervezett tevékenységi körre, intézményi egységgel kötött szerződéses konstrukcióra vonatkozik és előre meghatározott időtávra hagyja jóvá az együttműködési feltételeket a felek között. Ezzel lehetővé teszi, hogy az entitások nagyszámú kutatási projekteket valósítsanak meg azok külön bejelentése nélkül. Az ilyen hosszú távú együttműködési kapcsolat ugyanakkor csak megfelelő állami jelentéstételi kötelezettség és garanciavállalás mellett bírhatja a Bizottság jóváhagyását.

Másrészt, a Bizottság az együttműködés keretében kifejtett tevékenységet – habár a tevékenységi kategóriák elválasztása a korábban részletezettek szerint a gyakorlatban nehézkes – alapvetően ipari kutatásként kezelte, a belső piaccal összeegyeztethetőséget részben az ilyen jellegű tevékenység piaci finanszírozásának hiányára alapította.

Harmadrészt, a Bizottság – a közösségi klímapolitikai törekvésekkel összhangban álló – K+F tevékenység (ipari kutatás) támogatását amellet hagyta jóvá, hogy megállapította, a finanszírozási forma nem tesz megfelelő különbséget a gazdasági és nem gazdasági tevékenységeket illetően, illetve fennáll az entitások (IFPEN és Axens) gazdasági egysége, ezért nem zárható ki teljes bizonyossággal a keresztfinanszírozás lehetősége.

Összességében elmondható, hogy a döntésre alapítva nagy eséllyel lehet támogatható olyan entitások közötti kapcsolat, amelynek keretében vegyesen végeznek uniós versenyjogi értelemben vett gazdasági és nem gazdasági tevékenységnek minősülő kutatási tevékenységeket, különös tekintettel azokra az esetekre, amikor az általuk megvalósított K+F projektek – azok eredményét tekintve – megfelelően illeszkednek az Európai Unió klímasemlegességi célkitűzéseihez.

³⁸ SA.59170 számú döntés (142)-(144) bekezdés

VIDEOJÁTÉKOK TÁMOGATÁSA

FARKAS Flóra¹

Tárgyszavak: videojátékok gyártásához és fejlesztéséhez nyújtott támogatás, digitális játékok, audiovizuális ágazat, kulturális vagy oktatási célt szolgáló videojáték, kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, kulturális teszt, adójóváírás, adómentesség, adókedvezmény

Az utóbbi évtizedben a digitális játékok, videojátékok egyre szélesebb körben élvezik az államok támogatását Európában és világszerte. Ezen tendencia mögött meghúzódó leggyakoribb érv az, hogy az interneten terjedő kulturális kifejezőmódok sokszínűségének előmozdításához szükségesek és elkerülhetetlenek a támogatási intézkedések.

Jelen cikk középpontjában az a kérdés áll, hogy a digitális játékok a kultúra területéhez tartozónak tekinthetőek-e, ugyanis az erre adott válasz jelentős következményekkel jár az európai és a nemzetközi gazdasági jogra nézve a kulturális célú kereskedelmi liberalizáció elve alóli kivételeket igazoló jogi biztosítékok miatt.

Az állami támogatási joganyag és az egyes támogatások uniós versenyjogi szempontú értelmezésében, valamint az állami támogatásokkal kapcsolatban felmerülő konkrét kérdések megítélésében az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) határozatainak kiemelkedő szerepe van.

2022-ben a Bizottság több, videojátékok fejlesztését és gyártását támogató tagállami programot vizsgált és hagyott jóvá, melyek közül a cikkben egy német, egy belga és egy ír határozaton keresztül mutatom be azokat a szempontokat, amelyek a főszabály szerint² a tiltott állami támogatásoknak a belső piaccal történő összeegyeztethetőségére vonatkoznak az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja³ alapján.

¹ Farkas Flóra a Miniszterelnökség Támogatásokat Vizsgáló Irodájának (TVI) munkatársa. A cikkben megjelenő vélemény nem tekinthető a TVI hivatalos álláspontjának.

² EUMSZ 107. cikk (1) *Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.*

³ EUMSZ 107. cikk (3) *A belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető:*

d) a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben.

Az egyes támogatási programok bemutatása

A német támogatási program

Az SA.101124 számú ügyben⁴ a Bizottság 2022. június 14-én a digitális játékok fejlesztését és gyártását támogató Berlin-Brandenburg programot hagyta jóvá. A német program célja a magas színvonalú kulturális vagy pedagógiai célú digitális játékok és interaktív médiaprojektek fejlesztésének és gyártásának támogatása, illetve az európai audiovizuális ágazat megerősítése. A program 2028. december 31-ig hatályos, becsült teljes költségvetése 14 millió euró. A támogatást feltételesen visszafizetendő kamatmentes kölcsön formájában nyújtják, a visszafizetésre pedig a játékokból származó bevételek feléből kerül sor, 5 éves futamidővel.

A német hatóságok azzal indokolták a támogatás szükségességét, hogy Németország korlátozott nemzetközi versenyképességgel rendelkezik a videojátékgyártás területén. A világ videojáték-piacának növekvő összbevételei ellenére a német játékok piaci részesedése 1% alatt marad.⁵ Ezen túlmenően kifejtették, hogy a videojátékok németországi előállítási költségei nagyon magasak, ekképpen a kulturális szempontból jelentős vagy oktatási célú videojátékoké is, ám ez utóbbi csoportba tartozó játékok piaca sokkal szűkebb, mint a nemzetközi „blockbustereké”. A piac ebben az értelemben tehát nyomást gyakorol a játékfejlesztőkre, hogy játékaikban ne hangsúlyozzák ki az európai elemeket, ami növeli az ilyen gyártáshoz kapcsolódó gazdasági kockázatokat. Ebből következik, hogy sok kulturálisan magas színvonalú terméket állami támogatás nélkül nem is készülne el.⁶

Az intézkedés célzottjai azok a magas színvonalú digitális játékokat, illetve interaktív tartalmakat fejlesztő és gyártó vállalkozások, melyek a támogatás kifizetésének időpontjában Berlinben vagy Brandenburgban székhellyel, telephellyel vagy fiókteleppel rendelkeznek (vagy annak alapítására tesznek vállalatot).⁷

A konkrét kedvezményezetteket egy, a filmfinanszírozásért és a médiavállalkozások fejlesztéséért felelős szerv⁸ választja ki különböző, három főbb csoportba tartozó kritériumok alapján (a.) kulturális tartalom; b.) kulturális, kreatív platform; valamint c.) művészeti, kreatív és technológiai innováció). Egy projekt akkor jogosult a támogatásra, ha az 1. és a 2. csoportban legalább két kategóriának, a 3. csoportban pedig legalább egy kategóriának megfelel.

- a. A kulturális tartalom körében értékelendő többek között az, ha a játék
 - helyszíne Németországban, az Európai Gazdasági Térségben (EGT) található, vagy történelmi utalásokat tartalmaz;

⁴ SA.101124 (2022/N) 4106 final– Germany, Berlin-Brandenburg video games support measure (2022. június 14.) bizottsági határozat (a továbbiakban: SA.101124 sz. határozat) https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202229/SA_101124_B04CF681-0000-C46A-8B3D-0905F85520FF_39_1.pdf

⁵ SA.101124 sz. határozat (3) bekezdése

⁶ SA.101124 sz. határozat (4) bekezdése

⁷ SA.101124 sz. határozat (12) bekezdése

⁸ Medienboard Berlin-Brandenburg GmbH

- főszereplői kapcsolódnak Németországhoz vagy az EGT valamely más államához, illetve a német vagy európai kultúrtörténet egy fiktív alakját testesítik meg;
 - tervezése, története vagy dizájnya megragadja a német kultúrát (popkultúra, játékkultúra, ifjúsági kultúra, magaskultúra, médiakultúra stb.), társadalmat, identitást, történelmet.
- b. A kulturális, kreatív platform kategóriában értékeli a projekt kiemelkedő hatását a regionális kulturális és kreatív iparágakra, ha a kreatív munka (konceptiófejlesztés, programozás, zenei felvételek) jelentős része Berlinben vagy Brandenburgban zajlik. Ennek feltétele az, ha a projektben résztvevő csapattagok (producer, író, zeneszerző) legalább 50%-a berlini vagy brandenburgi lakóhellyel rendelkeznek, vagy ott szereztek képesítést, ott jártak egyetemre.
- c. A harmadik csoportba tartozó kritériumoknak felel meg a játék, amennyiben különösen kreatív vagy innovatív a narratíva, a játékszerkezet, a karakterek, a helyszín, a történet vagy a környezet kialakítása, a zene, az interaktivitás, többjátékos funkció, felhasználói felület, felhasználó által generált tartalom, esetleg a mesterséges intelligencia használata területén.

A belga támogatási program

Az SA.54817 C(2022) számú bizottsági határozattal⁹ jóváhagyott belga program (a továbbiakban: SA.54817 számú ügy) a Bizottság által még 2003-ban jóváhagyott, az audiovizuális produkciókat érintő adókedvezmény kiterjesztése. Ennek célja ugyancsak a videojátékok gyártásával foglalkozó vállalkozások beruházásainak támogatása és ösztönzése. A kiterjesztett program alapján 2027. december 31-ig vehető igénybe támogatás a belga hatóságok terve szerint. A program teljes becsült költségvetése 36 millió euró.¹⁰

A jelenlegi adózási rendszerben a befektetőknek lehetőségük van arra, hogy egy keretmegállapodás alapján pénzügyi hozzájárulást nyújtsanak egy adott audiovizuális projekthez a gyártónak. A befektető a megvalósított befektetésről tanúsítványt kap, amely lehetővé teszi számára, hogy adókedvezményt kapjon adóköteles nyereségének csökkentése formájában. Az SA. 54817 számú ügyben ezt a lehetőséget terjesztik ki a videojátékok előállításához való hozzájárulásra is.¹¹ Ezen támogatási program által kínált adókedvezményt a Belgiumban társaságiadó-köteles és az előírt feltételeknek megfelelő vállalatok vehetik igénybe.

⁹ SA.54817 C(2022) 5130 final - concernant le régime d'aides SA.54817 (2020/C) (ex 2019/N) que la Belgique envisage de mettre à exécution en faveur de la production des jeux vidéo (2022. július 25.) bizottsági határozat (a továbbiakban: SA.54817 sz. bizottsági határozat)
SA_54817_C014AB82-0100-C489-B5BD-35EF9C7A7266_165_1.pdf (europa.eu)

¹⁰ SA.54817 sz. bizottsági határozat (10) és (11) bekezdések

¹¹ SA.54817 sz. bizottsági határozat (15) bekezdés

Az adókedvezmények igénybevételéhez a vállalatoknak olyan társaságok projektjeibe kell befektetniük, amelyek az illetékes szervek által európai videojátékként jóváhagyott olyan termékeket gyártanak, melyek főként Belgiumban vagy egy másik EGT-államban lakóhellyel rendelkező szerzők és alkotó munkatársak segítségével készülnek.¹²

Ahogy a német program esetében, itt is különböző, a játék kulturális és művészeti jellegét, a gyártási tevékenységek és a szereplők európai kulturális kötődését, valamint a játék innovatív és kreatív jellegét értékelő kritériumokat felsorakoztató kulturális tesztől függ a videojátékok támogathatósága. Egészen pontosan a Flamand Közösség és a Vallon Régió által saját videojáték-támogatási rendszereikre vonatkozóan bevezetett és a Bizottság által jóváhagyott kulturális tesztek¹³ követelményeinek kell megfelelni.¹⁴

A németekhez hasonlóan a belga hatóságok is azzal érveltek, hogy a belga videojáték-ágazat szerény helyet foglal el az európai piacon, s növekedése ellenére nincs meg a szükséges pénzügyi lendülete részesedése növelésére. Az ágazatban tevékenykedő vállalatok nagy része kevesebb mint 6 éve alapított kisvállalkozás. Ezek a vállalkozások pedig méretük és viszonylag friss piaci jelenlétük okán nehézségekbe ütköznek a fejlődésben, ami megakadályozza őket abban, hogy nagyobb számú és sokszínűbb kulturális videojátékot hozzanak létre. Belgium ugyancsak kiemelte a videojátékok fejlesztésének idő- és magasán képzett munkaerő-igényességét, valamint – tekintve, hogy piacépes eredmény, megtérülés csak a fejlesztési és a gyártási folyamat végén jelenik meg, illetve várható – kockázatosságát, mely az erős oktatási, kulturális és művészeti komponenssel rendelkező videojáték-projektek esetében még inkább megfigyelhető. Az adókedvezmény hozzájárul a videojáték-gyártási ágazatban a magánberuházások számának növeléséhez, hasonlóan a film- és audiovizuális gyártásra vonatkozó adókedvezményhez.¹⁵

¹² SA.54817 sz. bizottsági határozat (13) bekezdés

¹³ A Flamand Közösség videojáték-támogatási rendszerére vonatkozó kulturális teszt: SA.49947 C(2018) 3431 final – Belgique, Aide aux jeux vidéo (VAF Gamefonds) (2018. május 28.) bizottsági határozat (24) és (25) bekezdése

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/272571/272571_2006208_95_2.pdf

A Vallon Régió videojáték-támogatási rendszerére vonatkozó kulturális teszt: SA.55046 C(2020) 494 final – Belgique Soutien aux jeux vidéo culturels, artistiques et éducatifs (Wallimage) (2020. január 24.) bizottsági határozat (14) bekezdése

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/20207/282022_2131389_128_2.pdf

¹⁴ SA.54817 sz. bizottsági határozat (14) bekezdés

¹⁵ SA.54817 sz. bizottsági határozat (22) és (23) bekezdése

Az ír támogatási program

A Bizottság az SA.102047 (2022/N) számú határozatával¹⁶ az Írország által bejelentett, az országban már korábban működő adókedvezmény rendszerének a digitális játékokra való kiterjesztésével megvalósuló támogatási programot hagyta jóvá. Az intézkedés olyan támogatási program, amely a támogatást automatikusan adójóváírás formájában nyújtja. Az adójóváírást első körben a kérelmező vállalkozások társaságiadó-kötelezettségeibe kell beszámítani, csökkentve a vállalkozás adóalapját, majd ezt követően van lehetőség az esetleges többletjóváírás kérelmező vállalkozás részére történő kifizetésére. A támogatást nyújtó egyrészt az Adóhivatal (azaz az úgynevezett Adóügyi Biztosok), másrészt az Idegenforgalmi, Kulturális, Művészeti, Gaeltacht, Sport és Médiaügyi Minisztérium.¹⁷

A program teljes költségvetése 20 millió euró, a támogatást pedig csak olyan támogatható projektek tekintetében fizetik ki, amelyekre vonatkozóan 2025. december 31. előtt kiállított (ideiglenes vagy végleges) kulturális tanúsítványt adnak ki. Azon projektek támogatható kiadásai, amelyek tekintetében 2025. december 31. előtt ideiglenes tanúsítványt állítanak ki, az említett időpontot követően is jogosultak az adójóváírásra, feltéve, hogy e projektek legkésőbb 2028. május 31-ig befejeződnek, és megkapják a végleges kulturális tanúsítványt.¹⁸

A három évig érvényes ideiglenes kulturális tanúsítványt a digitális játék fejlesztése előtt vagy a fejlesztés befejezése előtt bármikor lehet kérelmezni. Kiadásának mérlegelése során az engedélyező hatóság ellenőrzi a projekt támogathatóságát, beleértve az alábbiakban részletesebben bemutatandó kulturális tesztet, majd meghatározza a vonatkozó foglalkoztatási jogszabályoknak való megfeleléssel és a maximális támogatási intenzitással kapcsolatos feltételeket. A támogatható digitális játék fejlesztésének befejezését követően a támogatható vállalkozás végleges kulturális tanúsítványért folyamodhat a támogatást nyújtó hatósághoz. Az engedélyező hatóság ellenőrzi, hogy az elkészült játék megfelel-e a támogathatósági feltételeknek, átmegy-e a kultúrateszten, betartja-e a támogatási intenzitás felső határát, illetve azt, hogy teljesültek-e az ideiglenes tanúsítványban előírt feltételek.¹⁹

Az adójóváírás az olyan digitális játékfejlesztő vállalkozások számára lesz elérhető, amelyek

- Írországban vagy az EGT valamely más államában rendelkeznek illetőséggel, és legkésőbb a támogatás kifizetésének időpontjában ír fióktelepükön vagy képviselőjükön keresztül üzleti tevékenységet folytatnak;

¹⁶ SA.102047 (2022/N) 6904 final – Ireland Tax credit for digital games (2022. szeptember 27.) bizottsági határozat (a továbbiakban: SA.102047 sz. bizottsági határozat)
https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202242/SA_102047_C0B7D083-0100-C219-8529-F1293DF2BD8D_49_1.pdf

¹⁷ SA.102047 sz. bizottsági határozat (9) bekezdés

¹⁸ SA.102047 sz. bizottsági határozat (10) és (11) bekezdése

¹⁹ SA.102047 sz. bizottsági határozat (27) és (28) bekezdése

- elsősorban egy – a nyilvánosság számára kereskedelmi alapon, nyereségrealizálási céllal hozzáférhetővé tett – digitális játék tervezéséért, gyártásáért és teszteléséért felelősök;
- és nem minősülnek nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak.²⁰

Az adójóváírás a játék fejlesztésével egyidejűleg, éves szinten felmerülő kiadásokra évente igényelhető. A vállalkozásnak először kérelmeznie kell a digitális játék kulturális minősítését az illetékes minisztertől, hogy a játék minősített digitális játéknak minősüljön. Ehhez a projektnek egy kulturális tesztet kell teljesítenie.

A kulturális teszt összesen 35 pontból áll, olyan teljesítendő kritériumokkal, mint a játék kulturális tartalma (amelynek keretén belül a német program esetében bemutatott jellemzőket értik el, úgymint a játék színhelye, nyelve, ír vagy európai történelmi vagy kulturális eseményhez kötődése, a főszereplők személye), kreatív és innovatív jellege, a fejlesztőcsapat, illetve a kreatív munka ír vagy európai kötődése. Ezen túlmenően további pont jár az oktatási elemekért, a sokszínűség és egyenlőség témáinak megjelenítéséért, a fogyatékkal élők számára történő hozzáférés fejlesztéséért, valamint azért, ha a játék tartalma felhívja a figyelmet a környezeti fenntarthatóság növelésének szükségességére és az éghajlatváltozásra.²¹

Az a vállalkozás, amely olyan játékot fejleszt, amely megfelel a támogathatósági kritériumoknak, a kulturális tesztnek és az – ideiglenes vagy végleges – kulturális tanúsítványban meghatározott feltételeknek, jogosult az adójóváírás igénylésére. A támogatást nyújtó hatóságok nem rendelkeznek további mérlegelési jogkörrel a támogatásban részesülő vállalkozás kiválasztása során.²²

Az ír hatóságok a támogatás szükségessége tekintetében azzal érveltek, hogy a jelentős mértékben az ír vagy európai kultúrára összpontosító digitális játékok nagyobb kereskedelmi kockázatot jelentenek, és ezért a vállalkozások nagyobb valószínűséggel fognak olyan projekteket megvalósítani, amelyek kulturálisan semlegesek. Ezen túlmenően a digitális játékokat fejlesztő vállalkozások előtt tornyosuló pénzügyi korlátok akadályozzák a fejlődésüket – a kulturális szempontból releváns projektek megvalósítása terén is. Az intézkedés célja, hogy az ilyen projektekhez kapcsolódó költségek csökkentésével segítse ezeket a vállalkozásokat, növelje kereskedelmi életképességüket, és elősegítse a digitális játékok kulturálisan sokszínűbbé válását.

A bejelentett intézkedések Bizottság általi vizsgálata

Mivel a bejelentett intézkedések az EUMSZ 107. cikkének (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak minősültek, addig nem volt nyújthatók, amíg azokat a Bizottság jóvá nem hagyta.

²⁰ SA.102047 sz. bizottsági határozat (12) bekezdése

²¹ SA.102047 sz. bizottsági határozat (18) bekezdése

²² SA.102047 sz. bizottsági határozat (25) bekezdése

A 2013. évi filmművészeti közlemény²³ 24. pontja kimondja, hogy a videojátékokat támogató intézkedéseket eseti alapon kell kezelni²⁴, mindazonáltal a Bizottság leszögezte, hogy az olyan videojátékok támogatásának értékelésére, amelyek oktatási vagy kulturális célt szolgálnak, analógia útján, az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja alapján, a Bizottság ágazati gyakorlatával összhangban kerül sor. A Bizottság az intézkedések állami támogatási szabályokkal való összeegyeztethetőségének értékelését tehát közvetlenül az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontjára alapozta. Ez kimondja, hogy *"a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben", összeegyeztethetőnek tekinthető az uniós állami támogatási szabályokkal.* A Bizottság nem dolgozott ki iránymutatást e rendelkezésnek a videojátékokhoz nyújtott támogatásokra való alkalmazására.

Általános jogszerűség elvének való megfelelés vizsgálata

Mindhárom bejelentett intézkedés esetében először a Bizottság azt vizsgálta, hogy a támogatás tiszteletben tartja-e az "általános jogszerűség" elvét, azaz a támogathatósági feltételek és odaítélési kritériumok nem tartalmazzak-e a támogatás nyújtásához elválaszthatatlanul kapcsolódó záradékot, amely ellentétes az EUMSZ-nek az állami támogatásoktól eltérő területekre vonatkozó különös rendelkezéseivel. Ez magában foglalja annak biztosítását, hogy tiszteletben tartják az EUMSZ-nek az állampolgárságon alapuló, illetve az áruk, a tőke és a munkavállalók szabad mozgásában, a letelepedés szabadságában és a szolgáltatásnyújtás szabadságában való megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elveit. A Bizottság ezeket az elveket a versenyszabályok alkalmazásával együtt érvényesíti, ha az ezen elveket sértő rendelkezések elválaszthatatlanok a támogatási rendszer működésétől.

A támogatási programok esetében a kedvezményezetteknek nem kell a támogatás nyújtó állam nemzeti joga szerint létrehozott nemzeti vállalkozásnak lenniük, csupán a támogatás kifizetésének időpontjára kell a támogatást nyújtó államban (vagy más, EGT államban) bejegyzett székhelyet, telephelyet létrehozniuk. Ezen túlmenően a kiválasztási kritériumok nem tartalmazzak

²³ A Bizottság közleménye a filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásról (2013/C 332/01) (a továbbiakban: filmművészeti közlemény)

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:332:0001:0011:HU:PDF>

²⁴ „Ezzel szemben a játékprogramok – bár az elkövetkező években a média leggyorsabban növekvő ágazatát jelenthetik – nem minden esetben minősülnek szükségképpen audiovizuális vagy kulturális alkotásnak. E programok a gyártás, a forgalmazás, a marketing és a fogyasztás tekintetében a filmekről eltérő jellemzőkkel rendelkeznek. Ezért a filmgyártásra kialakított szabályok nem alkalmazhatók automatikusan a játékprogramokra. Ezenfelül a filmszakmai ágazattól eltérően a Bizottság még nem hozott kellő számú határozatot a játékprogramok állami támogatása tekintetében. Következésképpen e közlemény nem terjed ki a játékprogramokhoz nyújtott támogatásra. Az általános csoportmentességi rendelet vagy a de minimis rendelet feltételeinek meg nem felelő videojáték-támogatási intézkedéseket továbbra is eseti alapon kell elbírálni. Amennyiben igazolható a kulturális és oktatási célokat szolgáló játékprogramokra irányuló támogatási program szükségessége, a Bizottság analógia útján az e közleménybe foglalt támogatási intenzitási feltételeket fogja alkalmazni.”

az EGT-n belüli állampolgárságra vagy az előállítás helyére vonatkozó korlátozásokat. Mindezek alapján a Bizottság megállapította, hogy a vizsgált intézkedések megfelelnek az általános jogszerűségi elvnek.

A kultúra előmozdítása az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontjával összhangban

A videojátékokhoz nyújtott támogatásoknak az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja alapján történő értékelése a Bizottság korábbi gyakorlatát követi, amely a videojátékokra vonatkozó francia adójóváírásról²⁵ szóló bizottsági határozatra²⁶ (a továbbiakban: Francia Határozat) vezethető vissza. Ebben a határozatában a Bizottság elismerte, hogy egyes videojátékok kulturális terméknek minősülhetnek. A francia hatóságok már 2006-ban azt hangsúlyozták, hogy a videojátékok *"olyan kreatív kifejezési módként érvényesülnek, amely képes társadalmi, kulturális, sőt művészi értékeket közvetíteni"*.²⁷ Annak megállapítása érdekében, hogy az adójóváírásra jogosult videojátékok az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja²⁸ értelmében vett kulturális tárgyakként minősülnek, a francia hatóságok érveként hozták fel

- a francia nyelvű forgatókönyv szükségességét,
- azt az állítást, hogy a videojátékok művészi és technológiai alkotások,
- a játékoknak a mozival, filmművészettel fennálló kapcsolatában tetten érhető kulturális dimenzióját, amely abban nyilvánul meg, hogy bizonyos filmes technikákat (például animációs technikákat) használnak a videojátékokban,
- a videojátékok szerzői jogállásáról Franciaországban zajlott vitát, a művészeti tulajdonjogok védelmét illetően bizonyos kreatív funkciók (pl. az interaktív forgatókönyv létrehozása, a grafikai tervezés és az eredeti zenei kompozíció létrehozása) vonatkozásában, valamint
- azon kritériumnak való megfelelést, mint a támogathatósági feltételt, miszerint a videojátékoknak az európai kulturális örökség egy már létező művének adaptációját vagy olyan eredeti koncepciót kell kidolgozniuk, amellyel megfelelnek a minőség és eredetiség, valamint az európai kulturális sokszínűség és alkotás kifejezéséhez való hozzájárulás követelményének.²⁹

A Bizottság a Francia Határozatban leszögezte, hogy az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontjában előírt, a kultúra és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás közös

²⁵ Az e határozat hatálya alá tartozó intézkedés egy olyan adójóváírásból áll, amelyet a kedvezményezettek által rendes körülmények között fizetendő társasági adóból vonnak le.

²⁶ C 47/2006 (ex N 648/2005) 5493 final – France Crédit d’impôt pour la création de jeux vidéo (2006. november 22.) bizottsági határozat
C-47-2006-WLAL-FR-22.11.2006.doc (europa.eu)

²⁷ A Francia Határozat 6. pontja

²⁸ Az intézkedés értékelésekor hatályos EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének d) pontja

²⁹ A Francia Határozat 28. pontja

piaccal összeegyeztethetőnek minősítésének lehetőségét, mint minden, a 107. cikk (1) bekezdésében meghatározott általános szabálytól való eltérést, megszorítóan kell értelmezni.³⁰ Ahhoz, hogy a támogatási intézkedés e pont alapján összeegyeztethető legyen, arányos és szükséges módon kell teljesítenie a kultúra előmozdításának célját. A Bizottság – az N45/2006. sz. ügyben 2006. május 16-án hozott határozatában³¹ foglaltakra³² utalva – arra a következtetésre jutott, hogy a bizonyos kritériumoknak megfelelő zeneművek létrehozásának támogatásához hasonlóan egyes videojátékokra irányuló támogatási intézkedések is a kultúra előmozdítását célozzák. Kijelentette, hogy bizonyos videojátékok az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja értelmében kulturális termékeknek minősülhetnek. Ezek kulturális jellege a tartalmuktól függ, és így elsősorban a támogatható játékok kiválasztására alkalmazott kritériumoktól.³³

A jelen cikkben bemutatott támogatási intézkedések esetében az előbbiekből kifejtettekben kiindulva a Bizottság azt vizsgálta, hogy az egyes támogatási programok keretében a német, a belga és az ír hatóságok által kialakított kritériumok lehetővé teszik-e a valóban kulturális termékeknek minősülő videojátékok azonosítását, és hogy az intézkedéseknek valóban a kultúra előmozdítása-e a kizárólagos célja. Annak biztosítása érdekében, hogy a kiválasztott projektek megfeleljenek ennek a célnak, az egyes hatóságok átfogó kiválasztási eljárást hoztak létre, mely különösen a játék kulturális tartalmát és az európai vagy az adott nemzeti kultúrához való kötődését, a játék fejlesztése során alkalmazott kulturális kreativitást, a játéknak a kulturális tevékenység koncentrációjának fejlődéséhez való hozzájárulását, és a játék egyidejű kulturális hozzáadott értékét hangsúlyozza. A Bizottság elemezte ezeket a kritériumokat, és elismerte ezen rendszerek adott célra való alkalmasságát.

A Bizottság ezért arra a következtetésre jutott, hogy az egyes támogatási programok rendelkezései biztosítják, hogy a támogatást az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontjával összhangban a kultúra előmozdítására nyújtsák.

Ezt követően a bejelentett intézkedések szükségességét, megfelelőségét, arányosságát, átláthatóságát, valamint a támogatás általános mérlegét – ezen belül a versenytorzulások és a kereskedelemre gyakorolt hatások korlátozott voltát – vizsgálta a Bizottság.

A bejelentett intézkedések szükségessége

A kedvezményezett videojátékok a helyi és az európai kultúrát népszerűsítő kulturális alkotások. A német, a belga és az ír hatóságok is kifejtették, hogy a jelenlegi piaci feltételek nem elegendőek a kulturálisan értékes digitális játékok előállításának ösztönzéséhez, illetve azt,

³⁰ A Francia Határozat 35. pontja

³¹ Aide d'Etat n° N 45/2006 – France; Crédit d'impôt à la production phonographique (2006. május 16.) bizottsági határozat. https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/203571/203571_598461_26_2.pdf

³² Amely határozatban a Bizottság az EK-Szerződés 87. cikke (3) bekezdésének d) pontja alapján összeegyeztethetőnek nyilvánította a kulturális tartalmú termékek azonosítását szolgáló pontos kritériumok alapján kiválasztott egyes audiovizuális termékek létrehozására irányuló támogatási intézkedéseket.

³³ A Francia Határozat 36. és 38. pontja

hogy az ágazatban tevékenykedő vállalkozások számára nehézséget jelent a nemzeti és európai kulturális tartalmú videojátékok létrehozását támogató magánfinanszírozási forrásokhoz való hozzáférés. Ezért állami beavatkozásra van szükség ahhoz, hogy a projektek nagyobb és diversifikáltabb része valósulhasson meg. Ennek fényében a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy Németország, Belgium és Írország is bizonyította a támogatás szükségességét az adott nemzeti vagy európai kultúrához kapcsolódó, magas színvonalú, kulturális vagy pedagógiai célú digitális játékok gyártásának ösztönzése érdekében.

A bejelentett intézkedések megfelelése

Tekintve, hogy a kulturálisan értékes játékok előállítása különösen kockázatos, és előállításuk a megvalósítandó állami támogatásoktól függ, a Bizottság úgy véli, hogy az intézkedések – az egyes programok (fentiekben bemutatott) kialakítása, különösen a támogathatósági és kiválasztási kritériumok – megfelelőek, figyelemmel a kitűzött célokra és a piac számára e célok eléréséhez kapcsolódóan felmerülő nehézségekre. A Bizottság mindegyik támogatási intézkedés esetében megállapította, hogy azok megfelelő eszközök, mivel a szükséges gazdasági ösztönzőt a minimálisan szükséges, de a kívánt hatás elérésére alkalmas mértékben biztosítják.

A bejelentett intézkedések arányossága

A támogatási intenzitások tiszteletben tartják a filmművészeti közlemény 52. pontjának 2. alpontjában meghatározott korlátokat³⁴, amelyek az említett közlemény 24. pontja szerint analóg módon a kulturális célú játékokra irányuló támogatási programokra is vonatkoznak. A német program költségvetése korlátozott, és a támogatási összegek is viszonylag alacsonyak, azok a gyártási költségek 50%-ára (kivételes esetekben, például különösen költséges, bonyolult játéktervezésű vagy átlagon felüli gyártási értékű termékek esetében 80%-ára) és a prototípusfej-

³⁴ Filmművészeti közlemény: **A támogatás intenzitását** a szokásos üzleti kezdeményezések ösztönzése érdekében elvileg **a filmgyártási költségvetés 50%-ára kell korlátozni**. Az **egynél több tagállam által finanszírozott, több tagállambeli producerrel dolgozó koprodukciónak** esetében **a támogatás intenzitása legfeljebb a filmgyártási költségvetés 60%-a lehet**. A különösen bonyolult audiovizuális filmalkotások, valamint az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottságának (DAC) listáján szereplő országok részvételével készült koprodukciónak nem tartoznak e korlátozások alá. Ezzel összefüggésben különösen bonyolult audiovizuális alkotásnak tekinthetőek azok a filmek is, amelyek egyetlen eredeti változata valamelyik tagállam korlátozott földrajzi kiterjedéssel, népességgel és nyelvetterülettel rendelkező hivatalos nyelvén készül.

lesztési költségek 50%-ára korlátozódnak (ez kivételes esetekben ugyancsak 80%-ra növelhető).³⁵ Az ír intézkedés keretében nyújtott támogatás a digitális játék költségvetésének legfeljebb 26%-át teszi ki.³⁶ A belga rendszer korlátozott mértékben támogatja a videojátékok készítését, a maximális támogatási intenzitás 33,6%.³⁷ Ha az intézkedések keretében nyújtott támogatás más forrásból származó támogatással halmozódik, a támogatási intenzitás egyik támogatási program esetében sem haladhatja meg a gyártási költségvetés támogatható költségeinek 50%-át. A bejelentett intézkedések tehát arányosak a kitűzött céllal.

A támogatás pozitív hatásainak mérlegelése a verseny torzulása és a kereskedelemre gyakorolt káros hatások negatív hatásaival szemben

A kulturális teszt keretében lefolytatott kiválasztási eljárás a valóban kulturális jellegű projektekre korlátozza a támogathatóságot mindegyik támogatási program esetén. A programok költségvetése korlátozott, és az egyedi támogatás odaítélésének felső határai az iparág forgalmához képest jelentéktelenek. Nem valószínű, hogy az intézkedések a kedvezményezett vállalkozások piaci erejének növekedéséhez vezetnek, nem akadályozzák a piaci szereplők dinamikus ösztönzőit. Másrészt feltételezhető, hogy a német, a belga, az ír vagy más EGT-állambeli kultúrához kapcsolódó, oktatási és szórakoztató célú videojátékokat gyártó digitális vállalkozások versenyképessége a lehető legszélesebb körben erősödik. A Bizottság a vizsgált intézkedések kapcsán megállapította, hogy a versenyre és a kereskedelemre gyakorolt negatív hatások, ha vannak ilyenek, korlátozottak. Ezeket ellensúlyozzák a támogatás pozitív hatásai, nevezetesen a kulturális minőségű játékok választékának növekedése a piacon.

A Bizottság arra jutott, hogy a támogatás általános mérlege pozitív a belső piac szempontjából, mivel a versenytorzulások és a kereskedelemre gyakorolt hatások korlátozottak.

³⁵ Az SA.101124 sz. bizottsági határozat (9) és (10) bekezdése

³⁶ Az SA.102047 sz. bizottsági határozat (20) bekezdése szerint az adójóváírás a következő összegek közül a legalacsonyabb 32%-ának megfelelő összegben vehető igénybe: (a) támogatható kiadások, (b) a teljes elszámolható kiadás 80 %-a, vagy (c) 25 millió EUR.

³⁷ Az SA.54817 sz. bizottsági határozat (16) bekezdése szerint a Belgium által bejelentett rendszerben az adókedvezményről kiállított igazolás adójogi értékét az EGT-ben felmerült termelési és hasznosítási költségek 70%-a, vagy - ha a Belgiumban felmerült termelési és hasznosítási költségek a teljes költségvetés 63%-ánál kevesebbet tesznek ki - a Belgiumban felmerült termelési és hasznosítási költségek 70%-a alapján határozták meg. A beruházásokhoz nyújtott támogatás összege az adókedvezményről kiállított igazolás adóértékének 48%-ában van meghatározva. Ezért a legoptimálisabb forgatókönyv szerint, amikor a teljes költségvetés legalább 63%-át Belgiumban költik el, a támogatási intenzitás elérheti a 70%-os arány 48%-át, azaz a termelési költségvetés 33,6%-át, de alacsonyabb lenne, ha a termeléssel kapcsolatos, Belgiumban felmerülő kiadások a teljes költségvetés 63%-ánál alacsonyabbak lennének. Egyéb termelési támogatással való halmozás esetén a támogatási intenzitás 50%-ra korlátozódik.

Összefoglaló

A globális gazdasági környezet fokozottan kockázatosá teszi a videojáték-előállítási tevékenységet, hiszen a videojátékok sajátossága, hogy rövid technológiai ciklusnak vannak kitéve, amelyet a játékkonzolok, egyéb műszaki-technikai alkatrészek és összetevők öt-hat évenkénti megújulása jellemez. Az új technológiák bevezetése minden egyes termelési ciklust drágábbá és összetettebbé tesz, mivel a termelési láncot minden alkalommal újra kell alkotni, tervezni. Az eleve magas előállítási költségekkel és elhúzódó, a gyártási folyamatnak csak a legvégén jelentkező piacképes eredménnyel és megtérüléssel rendelkező videojátékok piacán az oktatási vagy kulturális főprofilú játékok fokozott gazdasági kockázatot rejtenek magukban. Annak érdekében, hogy ebben a piaci környezetben a kulturális szempontból releváns, kulturálisan magas színvonalú digitális játékok kifejlesztése és gyártása megvalósulhasson, nélkülözhetetlen a megfelelően kialakított kritérium-rendszernek és meghatározott feltételeknek eleget tevő videojátékok állami támogatása.

Az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja szerint a kultúra és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket és a versenyt az Unióban a közös érdekekkel ellentétes mértékben. E rendelkezésnek a videojátékokhoz nyújtott támogatásokra való alkalmazására nincs elfogadott bizottsági iránymutatás. Így a Bizottságnak a 2013. évi filmművészeti közleményhez kell visszanyúlnia a videojátékok támogathatóságának értékelésekor. A filmművészeti közlemény 24. pontja kimondja, hogy a játékokat támogató intézkedéseket eseti alapon kell kezelni, a videojátékok támogatásának értékelésére ugyanakkor analógia útján, az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdésének d) pontja alapján, a Bizottság ágazati gyakorlatával összhangban kerül sor.

A Bizottság megállapította, hogy mivel a bejelentett német, belga és ír intézkedések kulturális kritériumokat tartalmaznak a támogatható játékokra vonatkozóan, azok támogatják a kulturális projekteket, és az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének d) pontjával összhangban teljesítik a kultúra előmozdításának célját, így összeegyeztethetők a belső piaccal.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Kohéziós Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE